

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra slovanských jazyků a literatur

Oddělení českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Výukové metody v hodinách českého jazyka na 2. stupni základních škol

Autor práce: Bc. Kateřina Adamová

Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice 2018

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní PhDr. Mileně Noskové, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za její odborné vedení, konstruktivní rady a připomínky. Poděkování patří i ředitelkám a ředitelům základních škol, kteří umožnili provedení dotazníkového šetření pro výzkumnou část diplomové práce, a pedagogům, již se dotazníkového šetření zúčastnili.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 11. 7. 2018

.....

Bc. Kateřina Adamová

Anotace

Diplomová práce se zabývá vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková komunikace se zaměřením na vzdělávací obor Český jazyk a literatura na druhém stupni základních škol a vymezuje problematiku výukových metod. Tyto otázky jsou charakterizovány z hlediska teoretického i výzkumného. Teoretická část představuje předmět český jazyk pro druhý stupeň základních škol jako výukový předmět a zabývá se výukovými metodami z hlediska jejich klasifikace. Výzkumná část vychází z dotazníkového šetření a zaměřuje se na praktickou využitelnost výukových metod v hodinách českého jazyka na druhém stupni základních škol.

Klíčová slova:

český jazyk, literatura, jazyková komunikace, výukové metody, metody kritického myšlení

Annotation

The thesis deals with educational area Language and language communication with special focus on educational field Czech language and literature from 6th to 9th grade of primary schools and is defining the problematics of teaching methods. These questions are characterized both in theory and in research. The theoretical part characterizes the subject Czech language from 6th to 9th grade of primary schools as a teaching subject and it deals with teaching methods in terms of their classification. The research part is based on a survey and it focuses on practical use of teaching methods of Czech language lessons from 6th to 9th grade of primary schools.

Key words:

czech language, literature, language communication, teaching methods, methods of critical thinking.

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	9
1 Vzdělávání v didaktickém systému	9
1.1 Vzdělávání	9
1.2 Vzdělání.....	9
1.3 Výuka	10
1.4 Základní vzdělávání	10
2 Charakteristika vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace	11
2.1 Cílové zaměření	12
2.2 Vzdělávací obsah oblasti Jazyk a jazyková komunikace	12
pro 2. stupeň základních škol.....	12
3 Motivace žáků ve výuce.....	15
3.1 Druhy motivací	15
4 Výukové metody	18
4.1 Historický vývoj výukových metod	20
4.2 Volba výukových metod.....	22
4.2.1 Kritéria volby metod ve výuce.....	23
4.3 Výukové metody z pohledu žáka a učitele	24
4.3.1 Požadavky na výuku z pohledu žáka	24
4.3.2 Požadavky na práci učitele	26
5 Klasifikace výukových metod.....	27
6 Charakteristika vybraných výukových metod vhodných pro výuku českého jazyka na 2. stupni základních škol	32
6.1 Expoziční metody.....	32
6.2 Metody aplikační a procvičovací	35
6.3 Metody opakovací.....	36
6.4 Metody kritického myšlení	36
II. Výzkumná část	40
7 Základní informace o výzkumu.....	40
7.1 Cíle výzkumu	40
7.1.1 Výzkumné otázky	40

8	Metodologie výzkumu	41
8.1	Definice základních pojmů souvisejících s výzkumným problémem	41
8.2	Volba metody sběru dat	42
8.3	Popis výzkumného vzorku	43
8.4	Časový harmonogram	44
8.5	Stanovení předpokladů	45
9	Vyhodnocení výzkumného šetření	46
9.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření	46
9.2	Ověřování předpokladů	69
9.3	Interpretace výsledků dotazníkového šetření	70
	Závěr	72
	Seznam použité literatury	74
	Seznam obrázků, grafů a tabulek	78
	Seznam příloh	81

Úvod

Ke stejnému cíli lze dojít různými cestami, záleží jen na schopnostech a zkušenostech učitele. Právě výukové metody patří mezi nejdůležitější prostředky, které vedou k naplnění cíle vyučovací hodiny. Důležitou součástí výuky je schopnost pedagoga vybrat, interpretovat a redukovat nové informace, k tomu lze využít právě výukové metody, jež umožňují žákům vysvětlit, zopakovat a upevnit učivo. Výukové metody vedou k interakci mezi učitelem a žákem. Ze vzájemné spolupráce plyne naplnění obsahu výuky.

Výběr vhodné výukové metody patří mezi klíčové kompetence pedagoga, měl by být schopný orientovat se ve velkém množství výukových metod a na základě objektivních kritérií by měl zvolit vhodnou výukovou metodu tak, aby byl naplněn cíl vyučovací hodiny.

Teoretická část diplomové práce se zabývá charakteristikou vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se zaměřením na vzdělávací obsah oboru Český jazyk a literatura pro druhý stupeň základních škol dle Rámcového vzdělávacího programu. Součástí této charakteristiky je také pojednání o motivaci žáků ve výuce, protože právě motivace patří mezi nejdůležitější činitele ve vyučovacím procesu.

Jádro teoretické části diplomové práce pojednává o výukových metodách z hlediska obecného teoretického vymezení. Následuje nástin historického vývoje výukových metod, který sahá až do období antického Řecka. Důležitou součástí kapitoly jsou také kritéria, jež ovlivňují volbu metod ve výuce, a problematika výukových metod z pohledu žáků i učitelů.

Samotná klasifikace výukových metod vychází z odborné literatury, ve které existuje mnoho odlišných pojetí členění těchto metod. Obecná klasifikace výukových metod je charakterizována na základě čtyř odborných knih s rozdílným datem vydání. Pro srovnání byly využity publikace od Lubomíra Mojžíška (1975), Isaaka Jakovleviče Lerner (1986), Josefa Maňáka (1900) a Josefa Maňáka a Vlastimila Švece (2003). Z nejnovější klasifikace Maňáka a Švece (2003) vychází výzkumná část diplomové práce, jelikož tato publikace přináší kombinovaný pohled na výukové metody a rozlišuje je podle stupňující se složitosti edukačních vazeb.

Poslední kapitola teoretické části charakterizuje vybrané výukové metody, které jsou vhodné a přímo určené do výuky českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. Jako stěžejní literatura této části byla zvolena didaktická příručka *Čeština a její vyučování* od Marie Čechové a Vlastimila Styblíka.

Výzkumné šetření vychází z odborných poznatků z teoretické části a zaměřuje se na výukové metody v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. Výzkum mapuje situaci na základních školách v Kraji Vysočina a je zaměřen na volbu vyučovacích metod. Pedagogové pomocí dotazníkového šetření odpovídali na otázky, které se týkaly volby vyučovacích metod, jejich efektivnosti a využitelnosti ve výuce. Dotazník také zjišťoval zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod.

Primárním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, které výukové metody upřednostňují učitelé českého jazyka a literatury ve výuce na druhém stupni základních škol, jaké typy metod ve své praxi využívají nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Sekundárním cílem výzkumného šetření bylo zjistit způsob prohlubování znalostí pedagogů v problematice výukových metod.

I. Teoretická část

1 Vzdělávání v didaktickém systému

1.1 Vzdělávání

Vzdělávání je proces záměrné a cílevědomé činnosti, která zajišťuje celistvý rozvoj jedince. Zkvalitňuje myšlenkové činnosti a utváří rozmanité dovednosti člověka. Cílem tohoto procesu, jenž zajišťuje vzdělání převážně prostřednictvím institucí, je prohlubovat a kultivovat city, postoje a hodnoty člověka. Vzdělávání nelze oddělit od výchovy, oba procesy působí komplexně. V průběhu vzdělávání se utváří vědomosti a dovednosti, ale i hodnoty a postoje jedince, které se prolínají s cíli a obsahy vzdělávání. To vytváří předpoklady k začlenění člověka do společnosti a pracovního procesu. Vzdělávání ovlivňuje další vzdělávací procesy i celkový způsob života, působí na něj faktory sociální, politické, ekonomické a kulturní. Témata týkající se vzdělávání řeší obecná didaktika, kterou můžeme definovat jako teorii vzdělávání a vyučování. Zabývá se otázkami v obecné rovině, oproti tomu oborové didaktiky aplikují obecné principy do své vědní oblasti.¹

1.2 Vzdělání

Vzdělání je výsledkem výchovně-vzdělávacích procesů neboli vzdělávání. Problematika vzdělání se vztahuje k celistvé osobnosti člověka. Vzdělaný člověk si osvojil vědomosti a dovednosti, chápe vztahy mezi poznatky, používá své vědomosti při řešení nových úkolů a dokáže se dále sebevzdělávat. Vzdělání zahrnuje i osvojení hodnot morálních a estetických, také vytváří postoje k společnosti i k sobě samému. V didaktice je vzdělání chápáno jako výsledek procesů, které se záměrně, soustavně a organizovaně rozvíjí při vyučování.² Vzdělání není jen předmětem pedagogiky, rovněž se jím zabývá psychologie (rozvíjí osobnost), sociologie (struktura a dynamika společnosti), ekonomie (vzdělání jako ekonomická hodnota) či politologie (státní vzdělávací politika).³ Vzdělání představuje relativně ukončený stav, který zahrnuje soubor získaných vědomostí, dovedností, postojů, hodnot a norem. Skládá se z poznávací a kultivační složky, modifikuje chování, jednání a vlastnosti člověka v životních i sociálních situacích.⁴

¹ DOLEŽALOVÁ, Jana. *Vzdělávání – výuka – cíle – obsah výuky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, s. 5-6

² SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 27

³ DVOŘÁKOVÁ, Markéta a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015, s. 39

⁴ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014, s. 21

1.3 Výuka

Výuka představuje formu vzdělávací činnosti, kdy žáci a učitelé vstupují do určitých vztahů, aby naplnili stanovené cíle nebo jejich části. Jedná se tedy o specifický druh lidské činnosti, který je nazván jako výchovně-vzdělávací proces. Rozlišujeme vyučování jako činnost učitele a učení jako činnost žáka.⁵

1.4 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na výchovu v rodině a na předškolní vzdělávání. Je etapou, kterou povinně absolvuje celá populace ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních. Vzdělávání na 1. stupni je založeno na poznávání, rozvíjení a respektování individuálních potřeb, zájmů a možností každého žáka. Vzdělávání má praktický charakter, vede žáky k učební aktivitě a vhodnému řešení problémů. Druhý stupeň pomáhá žákům získávat vědomosti, dovednosti a návyky, které umožňují samostatné učení a utvářejí hodnoty a postoje, jež vedou ke kultivovanému chování, k zodpovědnosti a respektování práv a povinností. Při výuce jsou využívány náročnější metody, dlouhodobější a komplexnější úkoly a tím je na žáky přenášena větší odpovědnost za vzdělání.⁶ Základní vzdělání se dostává populaci do 15/16 let, v našich podmínkách do ukončení povinné školní docházky. Rámcový učební plán pro základní vzdělávání vychází z Rámcového vzdělávacího programu, který je rozčleněn do devíti vzdělávacích oblastí: jazyk a jazyková komunikace; matematika a její aplikace; informační a komunikační technologie; člověk a jeho svět; člověk a společnost; člověk a příroda; umění a kultura; člověk a zdraví; člověk a svět práce. Funkcí základního vzdělání je poskytnout pevný základ, který vede k rozvoji žáka a rozvíjí další předpoklady pro vzdělávání a sebevzdělávání.⁷

⁵ DOLEŽALOVÁ, Jana. *Vzdělávání – výuka – cíle – obsah výuky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, s. 11-12

⁶ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: 2006, s. 12

⁷ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 46-47

2 Charakteristika vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace má důležité postavení ve výchovně-vzdělávacím procesu. K všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělání patří dobrá úroveň jazykové komunikace. Jazyková výuka vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat jazyková sdělení, rozumět jim a vhodně se vyjadřovat v určitých situacích. Obsah vzdělávací oblasti se realizuje ve vzdělávacích oborech Český jazyk a literatura a Cizí jazyk. Vzdělávací obor Český jazyk a literatura přináší dovednosti potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale i pro úspěšné osvojení poznatků v dalších oblastech. Vzdělávací obor také vytváří předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci.⁸

Vzdělávací obsah oboru Český jazyk a literatura se vyznačuje komplexním charakterem a je rozdělen do tří složek: Jazyková výchova, Literární výchova, Komunikační a slohová výchova. Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých složek prolíná. Propojení jazyka a literatury má své opodstatnění, obě složky vyučovacího předmětu jsou založeny na práci s jazykovým materiálem.⁹

a) Jazyková výchova přináší žákům vědomosti a dovednosti potřebné k osvojení spisovné podoby českého jazyka, vede žáky k přesnému, jasnému a srozumitelnému vyjadřování.

b) V rámci Literární výchovy žáci prostřednictvím četby poznávají základní literární druhy, učí se vnímat specifické znaky žánrů, záměry autora a vytvářet si vlastní názor na přečtené dílo. Rozvíjejí se základní čtenářské návyky, schopnost percepce a interpretace textu.

c) Komunikační a slohová výchova učí žáky vnímat různá sdělení, kultivovaně psát, číst s porozuměním, analyzovat a kriticky posuzovat různé druhy textů.¹⁰

⁸ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, s. 16 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

⁹ ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998, s. 18

¹⁰ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, s. 16

2.1 Cílové zaměření

Cílem dané vzdělávací oblasti je vést žáky k:

- pochopení jazyka jako nástroje celoživotního vzdělávání,
- chápání jazyka jako nositele kulturního a historického vývoje národa,
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku,
- rozvíjení vztahu k mnohojazyčnosti a respektování rozmanitosti kultur,
- samostatnému získávání informací a k zvládnutí práce s jazykovými i literárními prameny,
- rozvíjení kultivovaného projevu při prosazování svých myšlenek,
- individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla,
- získávání sebedůvěry při veřejném vystupování,
- zvládnutí mezilidské komunikace v daném kulturním prostředí.¹¹

2.2 Vzdělávací obsah oblasti Jazyk a jazyková komunikace pro 2. stupeň základních škol

1. Jazyková výchova

Jazyková výchova je cílevědomá činnost, která se zaměřuje na dosažení schopnosti užívat spisovnou češtinu v souladu se současnou kodifikací spisovné normy. Základním cílem jazykové výchovy ve škole by mělo být praktické ovládnutí spisovného jazyka v mluveném i psaném projevu.¹²

a) Očekávané výstupy

Žák:

- spisovně vyslovuje česká slova a běžně užívá slova cizí,
- rozlišuje způsoby obohacování slovní zásoby, rozpoznává přenesená pojmenování,
- samostatně pracuje se základními slovníky a příručkami,
- dokáže rozeznat slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov,
- využívá znalostí o jazykové normě při tvoření jazykových projevů,

¹¹ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, s. 17 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

¹² POLÍVKOVÁ, Alena. K některým úkolům jazykové výchovy. *Naše řeč* [online]. 1988, roč. 71, č. 3, s. 113-118 [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6769>

- v písemném projevu ovládá morfologický, syntaktický, slovtvorný i lexikální pravopis,
- rozlišuje spisovný a nespisovný jazyk.¹³

b) Učivo

- zvuková stránka jazyka: spisovná výslovnost, intonace, pauzy, frázování;
- slovní zásoba a tvoření slov: obohacování slovní zásoby, způsoby tvoření slov, homonyma, synonyma;
- tvarosloví: slovní druhy, mluvnické významy;
- skladba: stavba věty, rozvíjející větné členy;
- pravopis: morfologický, syntaktický, lexikální;
- obecné pojednání o jazyce: čeština jako jazyk národní a mateřský, skupiny jazyků, rozvrstvení národního jazyka.¹⁴

2. Literární výchova

a) Očekávané výstupy

Žák:

- reprodukuje přečtený text, popisuje strukturu a jazyk literárního díla, interpretuje smysl díla,
- dokáže formulovat písemně i ústně dojmy z četby, divadelního nebo filmového představení,
- tvoří vlastní text,
- rozlišuje literaturu hodnotnou a konzumní,
- rozpozná základní literární druhy, žánry a směry.¹⁵

b) Učivo

- základy literární teorie a historie: struktura a jazyk literárního díla;
- literární druhy a žánry: poezie, próza, drama, lyrika, epika;
- interpretace literárních děl;

¹³ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, s. 23 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž, s. 25

- tvořivé činnosti s literárním textem: reprodukce textů, přednes literárních textů.¹⁶

3. Komunikační a slohová výchova

Slohová složka předmětu český jazyk je zaměřena převážně na komunikaci a méně pak na teorii. To se mění se stoupajícím stupněm školy, kdy vzrůstá naukový obsah výuky. Vyučování slohu si klade za cíl rozvíjet u žáků objektivní styly funkční, které respektují účel projevu, záměr autora, podřizují tomuto cíli formu a výběr jazykových prostředků.¹⁷

a) Očekávané výstupy

Žák:

- rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení,
- rozpoznává manipulativní komunikaci v médiích,
- pozná spisovný a nespisovný projev,
- dokáže se zapojit do diskuse,
- v textu odlišuje fakta od názorů a hodnocení,
- vhodně využívá verbálních a neverbálních prostředků řeči v mluveném projevu.¹⁸

b) Učivo

- čtení: praktické, věcné, kritické;
- naslouchání;
- mluvený projev: zásady dorozumívání, kultivovaný projev;
- písemný projev: základní slohové postupy a žánry, vlastní tvořivé psaní.¹⁹

¹⁶ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, s. 26 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

¹⁷ ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998, s. 192

¹⁸ BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, s. 22 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

¹⁹ Tamtéž

3 Motivace žáků ve výuce

Motivace je soubor činitelů, které podněcují, orientují a udržují chování člověka. Ve školním prostředí je motivace definována jako odhodlání žáka učit se.²⁰ Žákova motivace zahrnuje velký počet různých potřeb, citů a hodnot, jimiž se lidé odlišují i v různých obdobích života jedince.²¹ Motivace patří k nejdůležitějším činitelům ve vyučování, protože určuje, jak a čemu se žáci učí, a je předpokladem pro cílové zaměření učení.²²

Motivace by měla být součástí výchovně-vzdělávacích programů. Učitel ve výuce může použít vnější motivaci nebo motivaci spjatou s učební činností žáků při vzdělávání. Nejúčinněji žáky motivují vnitřní zdroje – potřeby, postoje, hodnoty, zájmy. Vnitřní a vnější motivace se navzájem podmiňují. V hodině je potřeba žáky zaujmout a nadchnout pro učivo. Na základě vnější motivace proniknou hlouběji do problému a objeví se u nich i motivace vnitřní.²³ Vnější motivace žáky učí odměnám za učení (jednička, pochvala učitele). Vnitřní motivace ukazuje zájem žáka o učení, odměnou mu je uspokojení z učení a z nově nabytých vědomostí.²⁴

Vedle vnitřní a vnější motivace rozlišujeme dále krátkodobou a dlouhodobou motivaci. Krátkodobá bývá intenzivnější, ale její doba trvání je kratší. Je charakteristická pro děti a žáky na základní škole. Dlouhodobá motivace se objevuje u zralejších a starších jedinců, vyžaduje cílevědomost, je typická pro studenty vysokých škol a u celoživotního vzdělávání.²⁵

3.1 Druhy motivací

1. Užitečnost získaných znalostí a jejich praktické využití

Motivace se týká konkrétního jednotlivce, k učení není nucen a z výsledků učení má radost. Tuto motivaci může učitel rozvíjet tím, že bude v hodinách na konkrétních příkladech ukazovat žákům užitečnost daného učiva a konkrétní použití v běžném životě.

²⁰ PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 30-31

²¹ OBST, Otto. *Obecná didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 137-138

²² KOTEN, Tomáš. *Škola? V pohodě! Metody, hry a formy práce pro realizaci učiva, pro dosažení očekávaných výstupů a rozvoj klíčových kompetencí*. Most: Hněvín, 2006, s. 8

²³ Tamtéž

²⁴ PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 32

²⁵ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009, s. 18

2. Potřeba získat kvalifikaci a dosáhnout vzdělání

Tato motivace se vyskytuje u cílevědomých jedinců a patří k motivaci dlouhodobé. Je založená na houževnatosti jedince, který chce dosáhnout profesního vrcholu, k němuž potřebuje určité vzdělání. Mnohdy se žák zajímá o primární předměty a okrajové se pro něj stávají méně důležité. Aby učitel žáka motivoval, musí propojovat teorii s praxí. Měl by přesvědčit žáky, že informace získané v jednom předmětu lze převést i do ostatních předmětů, a tak žáky namotivovat k učení.²⁶

3. Posilování sebevědomí

Mnoho žáků nemá přímo zájem o učební látku, ale je orientováno na úspěch, který jim zvyšuje sebevědomí. Důvodem orientace na úspěch je ocenění okolí a dobrý pocit z vykonané práce. Důležitý faktor této motivace je pozitivní přístup k žákům. Učitel by měl zdůrazňovat jejich úspěchy, podporovat žáky a vyzdvihovat jejich dobré výsledky, protože když se jim bude ve výuce dařit, budou mít větší zájem o problematiku. Tato motivace se ovšem může změnit v demotivaci. Pokud žáci budou zažívat neustále neúspěch, ztratí o učivo zájem.²⁷

4. Potřeba pochvaly

Pochvala od učitelů a rodičů žáky motivuje k lepším studijním výsledkům, mají zájem o to, aby je jejich okolí ocenilo. Pro žáky je také typické poměrování se se spolužáky, a proto pochvala a uznání od vrstevníků vede k účinnějšímu učení.

5. Obava z neúspěchu a trestu

Mnoho žáků se bojí negativních reakcí svého okolí, pokud ve škole nemají dobré výsledky. Tito žáci se učí nárazově, pouze před zkouškami a nemají systematické znalosti. Nezdár při zkoušení může pro některé žáky představovat motivaci k učení. Motivace strachem není žádoucí, učitel by měl zvolit cestu diskuse a vysvětlit žákům důvod a význam zkoušení a poukázat na problémy v důsledku neúspěchu.²⁸

²⁶ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009, s. 18-19

²⁷ Tamtéž, s. 20

²⁸ Tamtéž, s. 22-23

6. Zájem o problematiku, radost z učení

Motivace má kořeny v podnětném prostředí. Zájem žáků pramení ze zaujetí pro daný předmět nebo obor. Učitel by měl tuto motivaci dále rozvíjet a zapojit do hodiny techniky výuky, které budou žáky motivovat.²⁹

Na procesu motivace se podílí žák, učitel, rodiče a spolužáci. Učitel má při výuce několik možností, jak ovlivnit motivaci žáka:

- eliminovat pocit nudy,
- využít odměny a tresty,
- předcházet strachu ze školy, určitého předmětu a zkoušení,
- podporovat sociální potřeby žáků (sociální klima ve třídě),
- podporovat výkonovou motivaci,
- podporovat poznávací potřeby žáků.³⁰

²⁹ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009, s. 23-24

³⁰ PETLÁK, Erich a kol. *Kapitoly zo súčasnej didaktiky*. Bratislava: IRIS, s. 134

4 Výukové metody

Ke stejnému cíli vedou různé cesty, záleží jen na našich schopnostech, zkušenostech a prioritách. Mezi nejdůležitější prostředky, které vedou k naplnění cíle, patří vyučovací metody. Učitelé mají k dispozici velké množství vyučovacích metod.³¹ Důležitou součástí výuky je schopnost učitele vybrat, redukovat a interpretovat nové informace. Právě výukové metody umožňují vysvětlit, zopakovat a upevnit učivo. Termín metoda je odvozen z řeckého slova *methodos* a vyznačuje se jako obecný postup, způsob či cesta. Mezi základní didaktické kategorie patří výukové metody, které představují „*koordinovaný systém činností učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů.*“ Výuková metoda je nástrojem v rukou učitele a zároveň podporuje interakci mezi učitelem a žákem.³² Interakci chápeme jako vzájemnou spolupráci. Učitel akceptuje psychologické, sociální, somatické a individuální zvláštnosti žáka. Žák se na základě svých osobnostních rysů ztotožňuje se stanoveným výukovým cílem. Výše uvedené předpoklady vedou k naplnění výukových cílů.³³

Výuka je označována jako výchovně-vzdělávací proces, proto hlavní funkcí vyučovacích metod není jenom naučit žáky nové učivo a vytvořit u nich nové vědomosti, ale výuková metoda by měla žáky zároveň vychovávat.³⁴ Aby výuková metoda byla co nejvíce využitelná v praxi, musí splňovat určitá kritéria:

- informační nosnost – předává nezkreslené informace;
- formativní účinnost – rozvíjí poznávací procesy;
- racionální a emocionální přizpůsobivost – zaktivizuje žáka k prožitku učení;
- respektuje systém vědy a poznání;
- výchovný aspekt – rozvíjí žáka morálně, sociálně, pracovní a esteticky;
- přirozenost ve svém průběhu a důsledcích;
- použitelnost v praxi – propojení teorie s životní praxí;
- adekvátnost k žákům;
- adekvátnost k učiteli.³⁵

³¹ DVOŘÁKOVÁ, Markéta a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015, s. 89

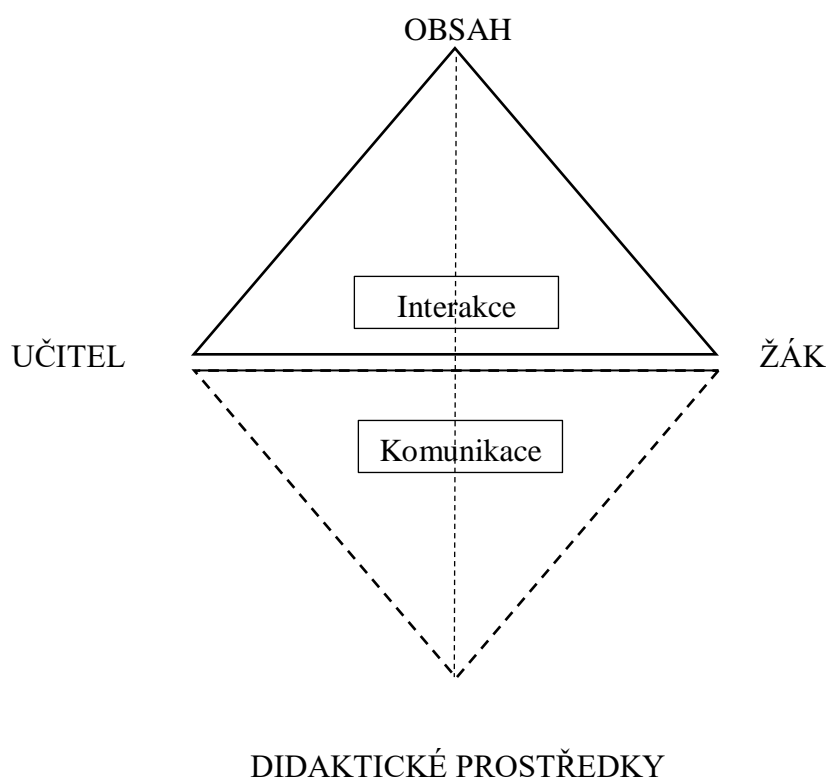
³² ČERVENKOVÁ, Iva. *Výukové metody a organizace vyučování*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013, s. 19

³³ KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 307

³⁴ PETLÁK, Erich. *Pedagogicko-didaktická práce učitele*. Bratislava: IRIS, 2000, s. 54

³⁵ ČERVENKOVÁ, Iva. *Výukové metody a organizace vyučování*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013, s. 20-21

Prostřednictvím výukových metod se uskutečňuje vazba obsahu a cíle pedagogického procesu s jeho výsledkem, jenž je určen změnami ve vědomostech, dovednostech a osobnostních vlastnostech žáků.³⁶ Metody ve výuce nepůsobí izolovaně, ale jsou součástí komplexu činitelů, které podmiňují a ovlivňují průběh výuky. Složitost jednotlivých vazeb mezi hlavními prvky vyučovacího procesu znázorňuje obr. č. 1, který zahrnuje didaktický trojúhelník doplněný o didaktické prostředky.³⁷

Obr. 1: *Hlavní prvky procesu výuky*³⁸

Výukové metody zprostředkovávají žákům učivo a umožňují jim chápat realitu, ve které žijí a jež se stává dějištěm občanských aktivit. Vstupuje do popředí vztah metody k obsahu a k cílům výuky. V tradičních modelech výuky se metoda chápe jako činnost učitele, který organizuje práci žáků a určuje postupy a cíle ve výuce. Novější pohled ztotožňuje výukovou metodu s učebními aktivitami žáka a úloha učitele při řízení výuky je druhořadá. K naplnění obsahu výuky nejvíce přispívá interakce mezi učitelem a žákem. Vyučovací metody také napomáhají k osamostatňování žáků, protože si postupně vytvářejí vlastní učební styl.³⁹

³⁶ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 182-183

³⁷ MAŇÁK, Josef, Švec Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 21

³⁸ Tamtéž

³⁹ MAŇÁK, Josef, Švec Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 22-23

Výukové metody ve výchovně-vzdělávacím procesu plní funkci zprostředkování vědomostí a dovedností, dále funkci aktivizační, protože je učitel využívá k motivaci a aktivizaci k činnostem, funkci formativní, neboť dochází k formování osobnosti žáka, a v neposlední řadě funkci výchovnou a komunikační.⁴⁰

4.1 Historický vývoj výukových metod

Vyučovací metody procházely dlouhým historickým vývojem. Ovlivňovaly je společensko-historické podmínky vyučování, měnily se v závislosti na charakteru školy jako instituce, která byla reprezentantem určité historické epochy.⁴¹ Před nástupem institucionalizovaného školního vzdělávání byly užívány k předávání vědomostí, informací, dovedností a postojů výukové metody založené na nápodobě činností, vysvětlování a vyprávění.⁴² Zvláště vysvětlování a vyprávění bylo důležité, protože zajišťovalo uchování tradic v podobě bájí a mýtů, předávání zkušeností a poznatků dalším generacím.⁴³

Metoda rozhovoru (Sokrates) a metoda přednášky (Démostenés) byly známy již v období antického Řecka. Platon zachytil v dialogu *Menon* sokratovskou metodu, která je založena na heuristických postupech. Ve starém Římě rovněž vyšla první publikace *Dvanáct knih o výchově řečníka*, jež se zaměřuje na metody výuky.⁴⁴

Ve středověku bylo hlavním nositelem informací slovo mluvené a později i psané a tištěné. Pevládaly metody slovní založené na pamětním učení církevních textů. Rozšířenou metodou byla metoda disputace, tato metoda vycházela z protikladů, z kterých se vyvozovalo konečné řešení.⁴⁵

V 17. století převládala přirozená metoda vzdělávání, jež prosazovala poznávání a napodobování přírody, preferoval ji Jan Ámos Komenský. Vytvořil metody analytické, syntetické a synkritické (srovnávací). Pedagogické názory Jana Ámose Komenského ovlivnily J. J. Rousseaua, zdůrazňujícího aktivizaci vyučovacích metod, a J. H. Pestalozziho, který položil základy metodik pro jednotlivé předměty a snažil se o propojení vyučování s metodami praktických činností. Na tyto myšlenky navázal

⁴⁰ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012, s. 13

⁴¹ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 181

⁴² ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012, s. 22

⁴³ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 181

⁴⁴ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele* [online]. Praha: Grada, 2011, s. 192 [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books>

⁴⁵ Tamtéž

A. Diesterweg, jenž zdůrazňoval vzájemné propojení vyučovacích metod s učebním předmětem.⁴⁶

Metodické myšlení na počátku 19. století výrazně ovlivnil J. F. Herbart. Vytvořil čtyřstupňové schéma (jasnost, asociace, systém, metoda), které bylo zabsolutizováno v praxi v období herbartismu. Herbart prosazoval didaktické postupy založené na analýze psychických procesů, jež jsou realizovány při osvojování učiva v jednotlivých předmětech. Po aplikaci formálních stupňů v každé vyučovací hodině byl u žáků posílen verbalismus, formalismus, memorování a pasivita. Herbartovský model preferoval slovní metodu a přinášel jednostranný intelektualismus. Na to reagovalo pedagogické hnutí na začátku dalšího století.⁴⁷

Na počátku 20. století jsou upřednostňovány vyučovací metody, které umožňují žákům aktivní zapojení do výuky, žáci se mají stát jejími tvořivými činiteli. Jsou zdůrazňovány metody aktivizující vzdělávací činnost a rozvíjející psychické procesy žáků. Ve výuce se preferuje praktická zkušenost a přímá činnost žáků. Probíhaly snahy propojit intelektuální aktivitu žáka s manuální a tím rozvíjet i emocionální a volní stránky osobnosti.⁴⁸ Do popředí se dostávaly postupy, které vedly k samostatnému získávání zkušeností, osvojování nových poznatků a řešení nových komplexnějších projektů propojených s praktickým životem žáků. Všechny tyto inovace kladly důraz na žáka a jeho individuální potřeby. V našem prostředí v období reformního hnutí přinášejí informace o vyučovacích metodách práce V. Příhody *Reformná hľadiska v didaktike* (1931) a S. Vrány *Metody vyučování* (1936).⁴⁹

Po druhé světové válce probíhal rozvoj kurikula a snahy o modernizaci vzdělávacích obsahů, a tak problematika vyučovacích metod byla na čas zatlačena do pozadí. V 70. letech se rozezněla kritika nedostatků, která vyústila v nové pohledy na vyučování a další inovační hnutí. Inovační teorie nebyly zaměřené jenom na metodické kompetence vyučujícího, ale kladly důraz na spoluúčast a aktivní práci žáků. Ti nemají být objektem působení učitele, ale subjektem vlastní seberealizace.⁵⁰

⁴⁶ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 181

⁴⁷ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele* [online]. Praha: Grada, 2011, s. 192 [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books>

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 182

⁵⁰ Tamtéž

Tyto tendence vyústily v současnosti do velkého množství struktur alternativních metod. Ty umožňují aktivitu žáků při formulaci cílů a plánování procesu výuky, také podporují individualitu každého žáka, ale i kolektivní strategie učení, mají vytvářet prostor pro iniciativu a tvořivou činnost. Žáci prostřednictvím nových metod ve výuce získávají osobní zkušenosti pro svou seberealizaci, a to zabraňuje strachu, úzkosti a nudě ve vyučování. Žáci se přirozenou cestou naučí sebekontrolu a vlastní odpovědnosti za svá studia. Tyto snahy rozvíjí humanistické rysy vyučování v demokratické společnosti.⁵¹

4.2 Volba výukových metod

V konkrétní vyučovací hodině mají souběžně uplatnění různé vyučovací metody, které jsou vzájemně propojeny. Ve vyučování se mohou metody měnit, protože jednostranné používání metod nevede k pozitivním výsledkům. O volbě metody učitel přemýšlí ve fázi plánování výuky. Výchozím bodem je cíl hodiny, charakter obsahu učiva a jeho analýza, znalosti žáků a jejich osobní zkušenosti. Volba metody tedy musí vycházet z objektivních kritérií, která zahrnují cíl a obsah výuky, osobnost žáka a osobnost učitele.⁵²

Důležité faktory, jež ovlivňují volbu vyučovacích metod, jsou čas a prostředí. Volbu vyučovacích metod přizpůsobujeme faktoru času z hlediska organizace činnosti žáků. Učitel vybírá z množství vyučovacích metod takové, jež jsou vhodné pro tradiční vyučovací hodinu, která obvykle trvá 45 minut, nebo pro dvouhodinovou výuku či pro výuku rozdělenou. Délka vyučovací jednotky je ovlivněna stupněm nebo typem školy. Volbu vyučovacích metod musí učitel přizpůsobit i prostředí, v němž probíhá výuka. Jiné metody použije v klasické třídě, v odborných učebnách, v přirozeném prostředí nebo v rámci exkurze. Faktor času a prostředí nemusí učitel vždy ovlivnit, protože časová dotace je dána povahou předmětu, a prostor, ve kterém výuka probíhá, vyplývá ze školního rozvrhu.⁵³

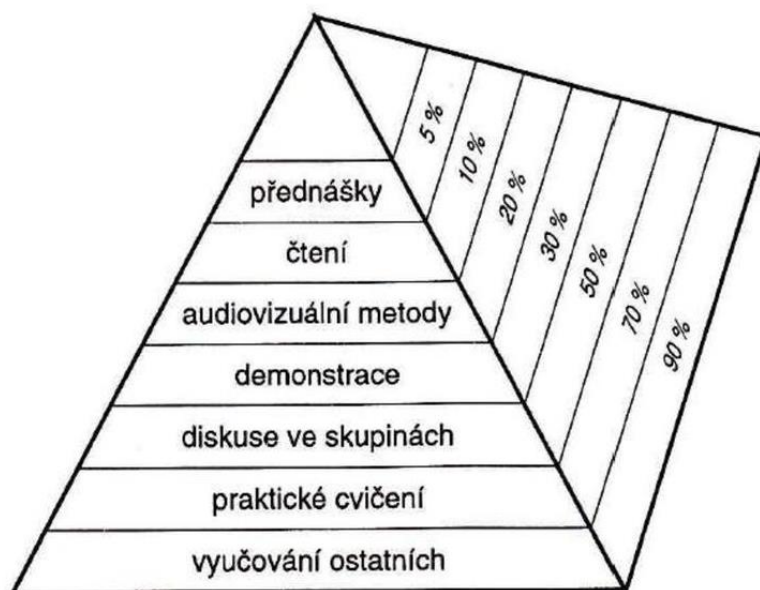
Další důležitý požadavek, který by měl učitel při volbě vyučovací metody respektovat, je efektivita výuky. Správné zapojení žáka do výuky vede k efektivnějšímu osvojování vědomostí a dovedností. Pyramida učení znázorňuje procenta zapamatování poznatků s použitím vybraných výukových metod⁵⁴:

⁵¹ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 182

⁵² Tamtéž, s. 185-186

⁵³ ČERVENKOVÁ, Iva. *Výukové metody a organizace vyučování*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013, s. 21-22

⁵⁴ Tamtéž, s. 22

Obr. 2: Pyramida učení⁵⁵

4.2.1 Kritéria volby metod ve výuce

- Druh a stupeň vzdělávací instituce či školy.
- Zákonnosti výukového procesu a vyučovací zásady.
- Charakter vědního oboru a učebního předmětu.
- Organizační formy, představující uspořádání vnějších podmínek vyučování (prostředí, čas, počet žáků).
- Úroveň fyzického a psychického rozvoje žáků (úroveň studijní připravenosti, osobnost jedince).
- Charakter třídního kolektivu jako celku (chlapci, dívky, různá etnika, vztahy v kolektivu).
- Vnější podmínky vyučování (geografické prostředí, technická vybavenost školy).
- Osobnost učitele (úroveň teoretické a praktické přípravy, metodická vybavenost, pedagogické zkušenosti, osobnostní předpoklady).⁵⁶

⁵⁵ KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 308

⁵⁶ VALIŠOVÁ Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele* [online]. Praha: Grada, 2007, s. 193 [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <http://www.upss.cz/products/pedagogika-pro-ucitele2/>

Kritéria volby metod ve výuce jsou odrazem objektivních podmínek, ve kterých probíhá vzdělávací proces. Učitel dává tyto faktory do vztahu se stanovenými cíli a tím se snaží naplnit výchovně-vzdělávací proces.⁵⁷

4.3 Výukové metody z pohledu žáka a učitele

Každý žák má jiný přístup ke svému učení, stejně tak i každý učitel různými způsoby přistupuje k vyučování. Rozlišujeme tedy styly učení a vyučování. Styl učení je žákem preferovaný způsob učení a uvažování o učivu i postupech jeho zvládnutí. Vyučovací styl je způsob učitele, kterým vidí učivo, žáky, vyučovací metody, vyučování a komunikaci se žáky, toto vše se promítá do vyučovací hodiny. Styly učení a vyučování mají společné obecné znaky:

- subjektem preferované způsoby činnosti (učení, vyučování),
- mají vrozený základ, ale v průběhu života člověka se vyvíjejí,
- jsou typické pro určitého žáka i učitele,
- částečně závisí na obsahu činnosti, na povaze učiva a na vyučovacím předmětu,
- jsou svébytné motivačním zaměřením, cílem, hloubkou, strukturou a pružností se přizpůsobit dané pedagogické situaci.⁵⁸

Způsob uplatnění výukových metod je závislý na stylu učení a vyučování. Styl učení se odráží v učebních činnostech žáka a styl vyučování se projevuje ve vyučovacích činnostech učitele. Při přípravě žáka na učení a učitele na vyučování mají činnosti charakter plánů, zvolených strategií. Vyučovací styl ovlivňuje volbu vyučovacích strategií i vyučovacích činností učitele. Styl učení dynamizuje volbu vlastních učebních strategií a učební činnost žáka.⁵⁹

4.3.1 Požadavky na výuku z pohledu žáka

Žáci preferují zajímavé, smysluplné, pestré a přiměřeně náročné vyučování, které vede profesionální učitel používající aktivní a motivační formy výuky. Mají v oblibě aktivitu, spolupráci ve skupinách, diskuse, praktické úkoly, problémové vyučování. Pokud seřadíme vyučovací aktivity sestupně od nejoblíbenější formy k těm méně oblíbeným, seznam aktivit bude vypadat následovně:

- skupinové vyučování,

⁵⁷ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014, s. 172

⁵⁸ MAŇÁK, Josef, Švec Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 30

⁵⁹ Tamtéž s. 30-31

- využití počítačů, interaktivních tabulí,
- hraní pedagogických her, soutěže, křížovky,
- praktická výuka v odborných učebnách,
- práce v laboratořích, návštěvy knihovny, exkurze,
- práce v dílnách, v přirozeném prostředí (praxe),
- samostatná práce v hodině,
- pozorování (učitele, spolužáků),
- čtení za účelem získání informací,
- výklad.⁶⁰

Žáci tedy preferují více metody aktivizační. Učitelé by neměli používat zastaralé metody ve výuce, které podporují pasivitu žáků. Pokud nemají žáci dostatečnou motivaci, jejich zájem o výuku se snižuje a dosahují horších studijních výsledků, které vedou ke snížení zájmu o výuku.⁶¹

Žáci ve výuce sice preferují aktivizační výukové metody, ale mohou se je snažit zneužít ve svůj prospěch. Výuka vedená za pomoci aktivizačních metod může být žáky chápána jako méně náročná, proto ji můžou preferovat před výkladem. Aktivizační metody by měly zprostředkovat stejný obsah, ale jinou formou výuky, náročnost a hodnocení je v kompetenci učitele. Pokud bude učitel používat aktivizační metody pouze jako motivaci, žáci toho budou chtít využít na úkor zkoušení nebo probírání nové látky. Důležitou součástí je tedy profesní připravenost učitele na každou vyučovací hodinu a vhodné zařazení výukových metod do vyučovacích hodin.⁶²

⁶⁰ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009, s. 13-14

⁶¹ Tamtéž, s. 13-14

⁶² KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 37

4.3.2 Požadavky na práci učitele

Aby mohl učitel používat nové způsoby výuky, moderní strategie a uměl vybrat správnou vyučovací metodu, musí splňovat následující předpoklady:

1. Znat širokou škálu vyučovacích metod.
2. Pravidelně zařazovat různé druhy vyučovacích metod.
3. Naučit se správně volit vyučovací metody vzhledem ke vzdělávacím cílům výuky a požadovaným kompetencím
4. Znat silné a slabé stránky vyučovacích metod.
5. Znat zásady vedení a užití jednotlivých vyučovacích metod.⁶³

⁶³ SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009, s. 10-12

5 Klasifikace výukových metod

V odborné literatuře existuje mnoho odlišných pojetí členění výukových metod. Nejčastěji literatura uvádí jejich následující členění:

Lubomír Mojžíšek ve starší publikaci *Vyučovací metody* z roku 1975 dělí výukové metody podle jednotlivých fází výuky na:

1. Motivační metody – usměrňují a stimulují zájem o učivo:
 - a) úvodní motivační metody (motivační rozhovor, vyprávění),
 - b) průběžné motivační metody (aktualizace obsahu, uvádění příkladů z praxe, podněcování žáků výzvou, pochvalou).
2. Metody expoziční – zprostředkovávají učivo:
 - a) metody přímého přenosu a sdělování poznatků (monologické metody – přednáška, vyprávění, popis, vysvětlení),
 - b) metody zprostředkovaného přenosu poznatků názorem
 - demonstrační metody – demonstrace obrazu, pohybu, exkurzní demonstrace;
 - metoda dlouhodobého pozorování jevů – pozorování v laboratoři či v terénu;
 - metody manipulační, montážní a demonstrační – práce se stavebnicemi, konstrukcemi;
 - metody pracovní – laboratorní práce;
 - hra jako vyučovací metoda – hra námětová, s hračkou, inscenace;
 - ilustrační metoda – kresba,
 - c) metody heuristického charakteru
 - metody dialogické – sokratovská metoda, beseda, problémové myšlení,
 - d) metoda samostatné práce a autodidaktické metody – samostatná práce s knihou, v laboratoři, v terénu.
3. Metody fixační – slouží k opakování a procvičování studia:
 - a) metody opakování vědomostí (ústní a písemné opakování, opakovací rozhovor, četba, beseda k prohloubení učiva, seminární cvičení, domácí úkoly),

- b) metody nácviku dovedností (nácvik poznávacích procesů, intelektuální, pracovní a umělecký trénink).
4. Metody diagnostické a klasifikační – používají se jako metody kontroly a hodnocení:
- a) klasické didaktické diagnostické metody (písemné a ústní zkoušky, didaktické testy),
 - b) diagnostické metody vědecko-výzkumného charakteru (systematické pozorování žáků, rozbor žákovské práce, rozhovor, dotazník),
 - c) metody třídění a interpretace diagnostických údajů,
 - d) metody klasifikační, didaktické charakteristiky, klasifikační symbolika (aproximativní klasifikační metody, exaktní metody, charakteristiky).⁶⁴

V knize Isaaka Jakovleviče Lernerera *Didaktické zásady metod výuky* z roku 1986 jsou výukové metody rozděleny na pět obecných metod výuky podle aktivity žáka:

1. Informačně-receptivní metody – předávání hotových informací žákům (výklad, vysvětlování, popis).
2. Reproductivní metoda – dominantní postavení má učitel, který předává žákům hotové informace, a žáci poznatky pouze reprodukují.
3. Metoda problémového výkladu – žákům je představena problémová úloha či problémová situace, kterou vyučující řeší sám a žáci jeho řešení pouze přihlížejí.
4. Heuristická metoda – představuje rovnováhu mezi aktivitou učitele a žáků. Učitel předkládá žákům problémové úlohy a žáci se podílejí samostatně na jejich řešení.
5. Výzkumná metoda – žáci mají vyřešit problémový úkol samostatně. Sami si mají nastudovat literaturu a vyhledávat informace.⁶⁵

⁶⁴ PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 36-37

⁶⁵ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014, s. 131

Josef Maňák v publikaci z roku 1990 *Nárys didaktiky* uvádí komplexní klasifikaci základních metod výuky:

1. Metody z hlediska pramene a typu poznání – aspekt didaktický:
 - a) metody slovní (monologické metody – vysvětlování, přednáška; dialogické metody – rozhovor, diskuse, dramatizace; metody písemných prací – písemná cvičení, kompozice; metody práce s učebnicí, knihou),
 - b) metody názorně-demonstrační (pozorování předmětů a jevů; předvádění předmětů, modelů, pokusů; projekce statická a dynamická),
 - c) metody praktické (návěv pohybových a pracovních dovedností; žákovské laborování; pracovní činnosti v dílnách, na pozemku; grafické a výtvarné činnosti).
2. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický:
 - a) sdělovací metody,
 - b) metody samostatné práce žáků,
 - c) badatelské, výzkumné metody.
3. Struktura metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický:
 - a) srovnávací postup,
 - b) induktivní postup,
 - c) deduktivní postup,
 - d) analyticko-syntetický postup.
4. Varianty metod z hlediska fází výuky – aspekt procesuální:
 - a) motivační metody,
 - b) expoziční metody,
 - c) fixační metody,
 - d) diagnostické metody,
 - e) aplikační metody.
5. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační:
 - a) kombinace vyučovacích forem s vyučovacími metodami,
 - b) kombinace metod s vyučovacími pomůckami.⁶⁶

⁶⁶ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1990, s. 34-34

V souladu s novými kurikulárními trendy a se vzrůstající potřebou inovovat výuku Josef Maňák a Vlastimil Švec v roce 2003 publikovali novou klasifikaci výukových metod. V knize *Výukové metody* přináší kombinovaný pohled na výukové metody a rozlišují je podle stupňující se složitosti edukačních vazeb. Výukové metody člení na tři základní skupiny⁶⁷:

1. Klasické výukové metody – jsou charakteristické pro frontální výuku, kde má učitel dominantní postavení a je kladen důraz na předávání informací žákovi učitelem. Klasické výukové metody jsou ve školní praxi nejběžnější.⁶⁸ Patří sem:

- a) metody slovní (vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem, rozhovor),
- b) metody názorně-demonstrační (pozorování a předvádění, práce s obrazem, instruktáž),
- c) metody dovednostně-praktické (vytváření dovedností, napodobování, manipulování, laborování, experimentování, redukční metody).

2. Aktivizující výukové metody – slouží jako prostředek k aktivizaci žáků. Jsou založené na řešení problémových situací a problémových úloh ve výuce. Metody působí na žáky jako stimul a podporují rozvoj tvořivého myšlení.⁶⁹ Jedná se o:

- a) diskusní metody,
- b) heuristické metody (řešení problémů),
- c) situační metody,
- d) inscenační metody,
- e) didaktické hry.

3. Komplexní výukové metody – lze je definovat jako složité metodické útvary, které předpokládají různou, ale ucelenou kombinaci a spojení několika základních prvků didaktického systému. Propojují metody, organizační formy výuky, didaktické prostředky nebo životní situace, jejich sjednocujícím prvkem je vždy výuková metoda.⁷⁰ Zde rozlišujeme:

- a) frontální výuku,
- b) skupinovou a kooperativní výuku,
- c) partnerskou výuku,

⁶⁷ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody – úvod* [online]. [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/15011/vyukove-metody--uvod.html/>

⁶⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014, s. 128

⁶⁹ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012, s. 16-17

⁷⁰ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014, s. 129

- d) individuální a individualizovanou výuku (samostatná práce žáků),
- e) kritické myšlení,
- f) brainstorming,
- g) projektovou výuku,
- h) dramatickou výuku,
- i) otevřené učení,
- j) učení v životních situacích,
- k) televizní výuku,
- l) výuku podporovanou počítačem,
- m) sugestopedii a superlearning,
- n) hypnopedii.⁷¹

⁷¹ MAŇÁK, Josef, ŠVEC Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 5-6

6 Charakteristika vybraných výukových metod vhodných pro výuku českého jazyka na 2. stupni základních škol

Ve výuce českého jazyka je vhodné rozdělit vyučovací metody podle jejich uplatnění v jednotlivých etapách výuky. Metody dělíme na expoziční, aplikační a procvičovací a opakovací, které se prolínají s hodnocením a klasifikací. Podle převládající metody ve vyučovací hodině rozlišujeme různé typy hodin. Pro výuku českého jazyka je vhodné výukové metody kombinovat, a proto jde o hodiny smíšené.⁷²

6.1 Expoziční metody

Metody expoziční lze použít při seznamování žáků s novým učivem a k jejich motivaci. Řadíme mezi ně především metody slovní – monologické i dialogické. Metody monologické, jako je například výklad, přednáška, vyprávění či vysvětlování, jsou v současnosti metodami doplňkovými. Volíme je, jestliže žáci nemají v dané oblasti žádné vědomosti. Mezi metody dialogické řadíme například rozhovor či dialog. Tyto metody napomáhají k interakci mezi učitelem a žáky a k rozvoji komunikačních dovedností.⁷³

Výklad

Výklad patří mezi nejčastěji používané metody na základních i středních školách a má důležité postavení při získávání nových vědomostí, osvojování pojmů a vztahů mezi nimi. Efektivnost výkladu závisí na přiměřeném tempu, srozumitelnosti a schopnosti učitele zjednodušovat a poukazovat na hlavní fakta látky. Učitel by měl ve svém výkladu také navazovat na předchozí učivo, udávat vhodné příklady, klást žákům otázky a tím si zajistit zpětnou vazbu. Ke zvyšování efektivnosti je vhodné propojit metodu výkladu s názorně-demonstračními metodami. Výkladová metoda umožňuje učiteli předat žákům učivo v souvislém a logickém uspořádání. Nevýhodou je, že žáky nevede k samostatnému myšlení, tvořivosti a rozvoji komunikačních dovedností.⁷⁴

Přednáška

Přednáška je náročnou vyučovací metodou jak pro řečníka, tak i pro samotného posluchače. Setkáváme se s ní převážně u starších žáků, studentů vysokých škol

⁷² ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998, s. 66

⁷³ Tamtéž, s. 67

⁷⁴ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody tradičního vyučování* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/15015/VYUKOVE-METODY-TRADICNIHO-VYUCOVANI.html/>

a u dospělých. Vyznačuje se delším uceleným projevem a je po obsahové, formální i řečnické stránce jasně strukturovaná a promyšlená. Aby přednáška žáky zaujala, musí učitel zvládnout techniku řečového projevu. Řečník by měl volit přiměřenou sílu hlasu, měnit tempo řeči i melodii hlasu, využívat různých řečových prostředků a řečnických postupů. Jako vyučovací metoda je přednáška kritizována a odmítána, protože nepočítá s aktivitou žáků. Není však vhodné přednášku ze školního prostředí zcela vyloučit, protože pozitivně působí na žáky živým slovem a souvislým spisovným mluveným projevem.⁷⁵

Vyprávění

Pro vyprávění je charakteristické jednosměrný proud informací od učitele k žákům. Není však vyloučen dotaz nebo žádost o upřesnění a doplnění příběhu ze strany žáků. Pro tuto metodu je typická poutavost obsahu, dynamičnost podání a dramatizace děje. Účinnost osvojení učiva pomocí vyprávění bývá vysoká. Vyprávěcí metoda zprostředkovává žákům věcné informace, ale může plnit i funkci motivační a socializační, v neposlední řadě přispívá k rozvoji kreativního myšlení žáků. Vyprávění slouží také jako prostředek k udržení kázně a soustředěnosti žáků, zpestřuje výuku a je určitým oddechovým časem ve výuce, aniž by byla přerušena spojitost výuky.⁷⁶

Vysvětlování

Vysvětlování logicky a systematicky zprostředkovává učivo žákům. Vysvětlování složitějšího jevu musí probíhat postupně a neustále je třeba zjišťovat, zda žák dané látce rozumí, neboť jedině tak lze zajistit efektivnost metody. Při vysvětlování je vhodné se nejdříve soustředit na podstatné problémy a následně učivo rozšiřovat a obohacovat o detaily. Aby výuková metoda byla účinná, musí učitel respektovat didaktickou zásadu přiměřenosti, tedy přizpůsobit vysvětlování učiva psychickým i fyzickým dovednostem a vědomostem žáků.⁷⁷

⁷⁵ MAŇÁK, Josef, ŠVEC Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 60-61

⁷⁶ Národní ústav pro vzdělávání. *Metody a formy výuky. Charakteristiky jednotlivých metod a forem výuky* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/DVD/html/dokumenty/B-Vyvoj_a_overovani/CKK_EN-11_Metody_a_formy_vyuky-Charakteristiky.pdf

⁷⁷ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012, s. 42

Metody práce s učebnicí a knihou

Mezi metody, kde zdrojem poznání je především slovo, zařazujeme práci s učebnicí a knihou. Představuje jednu z nejdůležitějších metod pro získávání a upevňování nových dovedností. U žáků by měl učitel postupně rozvíjet dovednost pracovat samostatně s učebnicí. Základem pro tuto aktivitu jsou dobré čtenářské dovednosti a schopnost číst s porozuměním. Pomoc učitele spočívá v tom, že formuluje otázky a úkoly, které žákům pomáhají hlouběji proniknout do čteného textu, vysvětluje obtížná slova a termíny. Je také nezbytné, aby vedl žáky k reprodukci textu vlastními slovy.⁷⁸

Metoda rozhovoru

Rozhovor jako dialogická pedagogická metoda spočívá v tom, že formou otázek a odpovědí osvětluje určitý problém a vede žáky k novým poznatkům. Metoda je všestranná a v různých didaktických situacích plní různé funkce. Učitel ji může použít ve všech etapách výuky – při sdělování nových poznatků, při upevňování vědomostí, při zkoušení a hodnocení, při opakování probraného učiva. Efektivita metody rozhovoru spočívá v schopnosti učitele klást otázky. Pokud otázka není správně položena, nemůže ji žák pochopit ani na ni správně odpovědět. Na odpověď žáka by měl učitel reagovat vždy pozitivně a ani v případě špatné odpovědi nesmí učitel žáka ponižovat či zesměšňovat.⁷⁹

Dialog

Rozvinutější formu rozhovoru představuje dialog, jeho charakteristickou vlastností je střídavě pronášený projev mezi dvěma nebo více mluvčími, kteří se vzájemně oslovují. Předpokladem je rovnocenné postavení všech účastníků dialogu, ti si navzájem kladou otázky a stejným dílem na ně odpovídají. Dialog je pro žáky metodou náročnou, neboť komunikace vyžaduje výměnu názorů, pozornost, pohotovost a odpovídající znalosti. Pozitivní přínos této metody spočívá v procvičování a rozvíjení komunikačních dovedností žáků.⁸⁰

⁷⁸ Jak staré jsou moderní metody vyučování? *Učitelské noviny*. [online]. č. 14/2004 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3809>

⁷⁹ ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Praha: VŠCHT Praha, 2005, s. 183-184

⁸⁰ Tamtéž, s. 184

Názorné metody

U předmětů jazykového charakteru je primární názorninou jazykový materiál. Ten má v českém jazyce nejzákladnější postavení, nevykládáme jen o jazyku, ale učíme jazykem/řečí jazyku. Žáci pozorují, analyzují a zjištěné poznatky pojmenovávají a zobecňují. Pro analýzu a pozorování využíváme projevy žáků, lidí z našeho okolí, rozhlasové a televizní vysílání, knižní a časopisecké texty všech stylových oblastí. Vedle učebnic a pracovních sešitů existují pomůcky pro jazykové vyučování, které můžeme rozdělit na akustické, optické a kombinované. Tyto pomůcky zpřístupňují a usnadňují učení, ale při stálém užívání hrozí nebezpečí toho, že se žák neoprostí od konkrétního nazírání a nepřejde do roviny jazykové abstrakce. Pomůcky proto volíme podle věku žáků a charakteru učiva.⁸¹

6.2 Metody aplikační a procvičovací

Cílem metod aplikačních a procvičovacích je poznané jazykové jevy uvádět do praxe žáků tak, aby se staly přirozenou součástí jejich vyjadřování. Některé metody aplikační a procvičovací se od metod expozičních formálně neliší, neboť i k procvičování se používá metoda práce s knihou či metody názorné. Hlavní formou procvičování a aplikace jsou různé druhy cvičení. Každé cvičení však musí vycházet z obsahu učiva. Cvičení můžeme rozdělit podle:

- a) obsahu – podle jednotlivých jazykových rovin;
- b) způsobu cvičení – doplňovací, nahrazovací, obměňovací, diktát;
- c) formy – ústní, písemná, školní, domácí;
- d) funkce – orientační, procvičovací, opakovací, kontrolní.⁸²

Aplikační fáze je vrcholem výuky, protože žáci dokáží používat získané dovednosti a vědomosti v praktických činnostech. Proto je nutné při výuce spojovat teoretické vědomosti s praktickou aplikací poznatků. Předpokladem schopnosti aplikovat vědomosti a dovednosti na řešení praktických úloh je ovládnutí základních myšlenkových operací (analýzy, syntézy, generalizace, abstrakce a konkretizace). Aby mohl žák použít své vědomosti v praktických situacích, musí si tuto schopnost vytvořit během výuky. K tomu

⁸¹ ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998, s. 69-70

⁸² Tamtéž, s.70-71

přispívá aktivizování žákovy učební činnosti, vedení k samostatné práci a řešení problémů.⁸³

6.3 Metody opakovací

Předpokladem účinnosti metod opakovacích je navození aktivního vztahu všech žáků k procesu opakování. Jako prostředek se často používají zajímavé formy a metody opakování, které umožňují různorodou činnost a rozvíjí samostatnou práci žáků. Důležitým kritériem pro volbu metod opakovacích je časové rozvržení vyučování. Ve výuce lze využívat:

- a) opakování po probrání učiva – slouží k jeho prvotnímu upevnování;
- b) opakování po skončení větších úseků učiva – podílí se na utváření nových vztahů, zobecňování a systematizaci učiva;
- c) závěrečné opakování – pololetní, celoroční, které slouží k shrnutí a systematizaci větších celků;
- d) opakování na počátku školního roku – rekapituluje učivo po prázdninách a vytváří předpoklady pro další navazující učení.⁸⁴

Primární metodou, která se uplatňuje při upevnování dovedností, je nácvik, jenž představuje cílevědomé a plánovité opakování výkonu. Při něm jde o zvládnutí výkonu a zároveň o to, aby získané dovednosti byly pružné a uplatnitelné v různých situacích.⁸⁵

6.4 Metody kritického myšlení

Cílem metod kritického myšlení je aktivní zapojení žáků do výuky a podpora jejich motivace k učení. Kritické myšlení žákům umožňuje formulovat vlastní otázky, vede je k analýze problémů, povzbuzuje je k sebevyjádření a tím rozvíjí základní komunikativní kompetence. Při používání těchto metod se při výuce uplatňuje interakce mezi učitelem a žáky, ti jsou spolutvůrci výchovně-vzdělávacího procesu. Kritické myšlení je nezávislé, každý žák si vytváří své vlastní názory a přesvědčení. Vychází z lidské zvědavosti, proto při metodách kritického myšlení používáme otázky a problémy, které mají žáci řešit. Metody kritického myšlení vedou žáky k aktivnímu učení v takzvaném třífázovém

⁸³ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1990, s. 31-32

⁸⁴ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007, s. 203

⁸⁵ Tamtéž

modelu učení, jehož základními stupni jsou evokace – uvědomění si významu informací – reflexe.⁸⁶

Model E – U – R využívá učitel k plánování výuky na principu přirozeného učení, které je nejefektivnější. Rozděluje výuku na tři fáze:

1. Evokace (žáci si vybavují to, co si o tématu myslí, co o něm vědí, co se o něm domnívají, v procesu evokování se vyvolává vnitřní motivace k učení).
2. Uvědomění si významu nové informace (žáci aktivně zpracovávají zdroj nových informací, prožívají novou zkušenost, v této fázi žáci propojují informace nové s informacemi, jež si vybavili ve fázi evokace).
3. Reflexe (žák si formuluje nový obraz o tématu či problému).⁸⁷

Brainstorming

Brainstorming je výuková metoda, kterou využíváme k řešení problémů a rozvoji tvořivosti žáků. Metoda spočívá v produkci co největšího počtu návrhů a nápadů k řešení určitého problému, a to ve velmi krátké době. Před samotnou aktivitou je vhodné vytvořit dobré podmínky pro tvůrčí atmosféru a stanovit problém, který bude řešen. V době produkce nápadů se nepřipouští kritika a učitel naopak žáky povzbuzuje otázkami. Úlohou učitele je zapisovat nápady na tabuli, aby je všichni žáci měli k dispozici a mohli s nimi následně pracovat. Po ukončení produkce nápadů se formou diskuse vybírají ty nejvhodnější a nejefektivnější.⁸⁸

Myšlenková mapa

Podstatou myšlenkové mapy je vizuální zachycení pojmů a vztahů mezi nimi. Myšlenková mapa může mít podobu konkrétní nebo abstraktní. Konkrétní myšlenkové mapy si žáci snadno zapamatují a lépe si vybavují údaje, které obsahují. Abstraktní myšlenkové mapy jsou diagramy vztahů mezi pojmy. Tato metoda klade důraz

⁸⁶ LAZÁREK, Pavel. Metody vedoucí k rozvoji kritického myšlení. *Cesty katecheze* [online]. č. 2/2012 [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2012-2/Metody-vedouci-k-rozvoji-kritickeho-mysleni.html>

⁸⁷ HAUSENBLAS, Ondřej, KOŠTÁLOVÁ, Hana. Co je E – U – R. *Kritické listy* [online]. č. 24/2006 [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty/24/_komplet.pdf

⁸⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012, s. 119-120

na grafickou podobu, proto můžeme v myšlenkových mapách pracovat s obrázky a barvami.⁸⁹

Metoda I. N. S. E. R. T

Metoda interaktivní poznámkový systém pro efektivní čtení a myšlení pomáhá lepšímu porozumění textu a slouží k systematizaci poznámek. Žáci pracují s textem tak, že vedle odstavců nebo vět připisují značky podle toho, jak dané části porozuměli (✓ rozumím tomu, to jsem věděl; ? nerozumím, potřebuji se zeptat, potřebuji vysvětlit slovo; ! překvapilo mě to, chci zdůraznit; + souhlasím; – nesouhlasím). Po dokončení aktivity žáci společně s učitelem prochází celý text, postupně se věnují každé značce a vysvětlují si nejasnosti.⁹⁰

Pětilístek

Pětilístek je pětiřádková aktivita, jež vyžaduje slučování názorů a informací do klíčových slov, které popisují námět. Žák má za úkol své pojetí tématu vyjádřit co nejvýstižněji. Každý žák pracuje sám podle sebe, nehodnotí se správnost. Cílem je umožnit žákovi vyjádřit vlastní interpretaci látky. První řádek tvoří jednoslovné téma, námět, název (obvykle podstatné jméno), druhý řádek obsahuje dvojslovný popis tématu, jeho vlastností (obvykle dvě přídavná jména), třetí řádek je sestaven ze tří slov, která vyjadřují dějovou složku (obvykle tři slovesa), čtvrtý řádek tvoří věta o čtyřech slovech, pátý řádek obsahuje jednoslovné synonymum, které shrnuje podstatu tématu.⁹¹

Metoda volného psaní

Volné psaní je reflexní metoda, která žákům dovoluje napsat vše, co je k danému tématu napadá, aniž by psaní podřizovali formálním požadavkům. Volné psaní pomáhá rozvíjet slovní zásobu, formulovat věty, vyjadřovat myšlenky, rozvíjet fantazii, vnímat čas, držet se tématu. Zásadní je sdělit žákům téma a délku trvání této metody (obvykle 3-5 minut).

⁸⁹ SÁRKÖZI, Radek. Moderní vyučovací metody – 2. díl – Myšlenkové mapy. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování*. [online][cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-2>

⁹⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015, s. 304

⁹¹ ALTMANOVÁ, Jitka. *Pětilístek*. [online] [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/18339/PETILISTEK.html/>

Žáci mají za úkol během vymezeného času psát souvislý text k danému námětu bez ohledu na pravopis. Po uplynutí času učitel vyzve žáky, aby své texty přečetli.⁹²

⁹² RUTOVÁ, Nina. *Volné psaní*. [online] [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/volne-psani>

II. Výzkumná část

7 Základní informace o výzkumu

Výzkumné šetření vychází z odborných poznatků v teoretické části diplomové práce se zaměřením na výukové metody v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. Výběr správné výukové metody patří mezi základní strategie, které pedagogům umožňují efektivně plánovat výuku, vedou k určitému cíli v edukačním procesu a zároveň slouží jako prostředek k naplňování klíčových kompetencí žáků, jež jsou součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

V současnosti se zdůrazňuje aktivní zapojování žáků do procesu výuky, proto je důležité, aby vyučující volili vhodné vyučovací metody a předcházeli tak stereotypizaci výuky. Výzkum mapuje situaci na základních školách v Kraji Vysočina a je zaměřen na volbu vyučovacích metod ve výuce českého jazyka a literatury. Pedagogové pomocí dotazníkového šetření odpovídali na otázky, které se týkaly volby výukových metod, jejich efektivnosti a využití ve výuce. Dále dotazník zjišťoval zájem o sebevzdělávání v oblasti výukových metod a možnosti, které vyučující v této sféře mají.

7.1 Cíle výzkumu

Primárním cílem výzkumného šetření je zjistit, které výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury ve výuce na druhém stupni základních škol. Jaké typy metod ve své praxi využívají nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Sekundárním cílem je zjistit způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod.

Záměrem výzkumu je tedy získat informace od aprobovaných pedagogů českého jazyka a literatury, tyto informace porovnávat z různých hledisek a následně vyhodnotit závěr výzkumu.

7.1.1 Výzkumné otázky

Které výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol ve výuce nejčastěji?

Jaká kritéria ovlivňují výběr vyučovacích metody?

Jaké možnosti mají vyučující českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol v prohlubování znalostí v oblasti výukových metod?

8 Metodologie výzkumu

Předpokládá se, že lidské chování můžeme do jisté míry měřit. K výzkumnému šetření byl zvolen dotazníkový průzkum. Výzkum podává informace o aktuálním stavu, což může sloužit jako zpětná vazba pro dotazované pedagogy. Výzkumný problém je deskriptivní, podává tedy komplexní popis daného jevu. Zjišťuje, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury ve výuce na druhém stupni základních škol nejčastěji, jaká kritéria ovlivňují jejich výběr a možnosti seberozvoje v dané oblasti. Výzkum popisuje stávající situaci, proto je zvolen průzkumný design. Jde o popis určité reality pomocí dotazníkového šetření.⁹³ Byl dotazován vzorek osob s cílem popsat jejich postoje k vyučovacím metodám. Průzkum je jednorázový a zachycuje stav v určitém časovém bodě. Získaná data jsou vyhodnocena v číselné podobě.

Způsob výběru jednotek je záměrný, protože byly osloveny základní školy v Kraji Vysočina, a to z důvodu dostupnosti a nedávné spolupráce například při souvislé praxi či při výzkumu k bakalářské práci. Výběr respondentů tedy není reprezentativní a závěr výzkumu nelze zobecnit. Výsledky výzkumu jsou platné pouze pro daný vzorek.

8.1 Definice základních pojmů souvisejících s výzkumným problémem

Definice populace umožňuje zobecnit výsledky, z kterých jednotky pocházejí. Jedná se o základní soubor jednotek.⁹⁴ Populaci výzkumu lze nadefinovat jako „Všichni pedagogové českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol“.

Výzkumný vzorek je menší skupina, která se zkoumá a je vybraná z větší skupiny. Data se získávají a analyzují ze vzorku. S jeho pomocí se provádí zobecnění k populaci.⁹⁵ Výzkumný vzorek jsou tedy „Vybraní pedagogové českého jazyka a literatury, kteří vyučují na druhém stupni základních škol“. Závěry výzkumu v tomto případě není možné zobecnit na celou populaci, protože výběr jednotek bude záměrný. Výsledky výzkumu budou platné jen na daný vzorek.

⁹³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 110

⁹⁴ Tamtéž s. 150

⁹⁵ PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál, 2008, s. 216

Způsob výběru vzorku ve výzkumu hraje významnou roli. Výběr zkoumaných jednotek v šetření má zajistit možnost zobecnění výsledků na populaci.⁹⁶ Výběr vzorku může být náhodný nebo záměrný. Záměrné vzorkování znamená, že vzorek se vybírá z populace cíleným způsobem.⁹⁷ Pro výzkum byl zvolen výběr jednotek záměrný, protože cílí na vyučující českého jazyka a literatury druhého stupně základních škol v Kraji Vysočina.

8.2 Volba metody sběru dat

Metodou výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření. Dotazník obsahuje celkem šestnáct otázek a lze ho rozdělit na čtyři části.

První část dotazníku je tvořena kontaktní položkou, která plní funkci úvodu k dotazování a uvádí respondenty do problematiky. Obsahuje základní pojednání o výzkumu a instrukce k vyplnění dotazníku (viz Příloha 1).

V druhé části jsou otevřené položky, které nenavrhují žádné připravené odpovědi. Respondenti odpovídají na základní údaje: pohlaví, aprobované předměty, délka pedagogické praxe (otázky jedna až čtyři viz Příloha 1).

Třetí část obsahuje otázky týkající se problematiky výukových metod, jejich využití, zařazení do fází výuky, dále se týkají faktorů ovlivňujících volbu výukových metod a problémů se začleněním metod do výuky (otázky pět až dvanáct viz Příloha 1). V této části se objevují otázky uzavřené, ve kterých má respondent k dispozici předem stanovené odpovědi, a to položky dichotomické – respondent vybere z možnosti ANO nebo NE – i polytomické – s výběrem více odpovědí. V dotazníku je také použita stupnicová položka, kde respondent řadí výukové metody podle četnosti využití (otázka číslo šest viz Příloha 1), dále položky výčtové, u kterých respondent vybírá současně několik odpovědí. Objevují se i otázky polouzavřené, v nichž má respondent možnost výběru. Pokud mu tento výběr nevyhovuje, může využít nabídky „jiná odpověď“.

Čtvrtá část dotazníku zjišťuje zájem pedagogů o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod. Mapuje možnosti a formy dalšího vzdělávání v uvedené problematice. Tyto jevy jsou zjišťovány prostřednictvím uzavřených dichotomických otázek i pomocí otázek polouzavřených (otázka třináct až šestnáct viz Příloha 1).

⁹⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 150

⁹⁷ PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál, 2008, s. 211

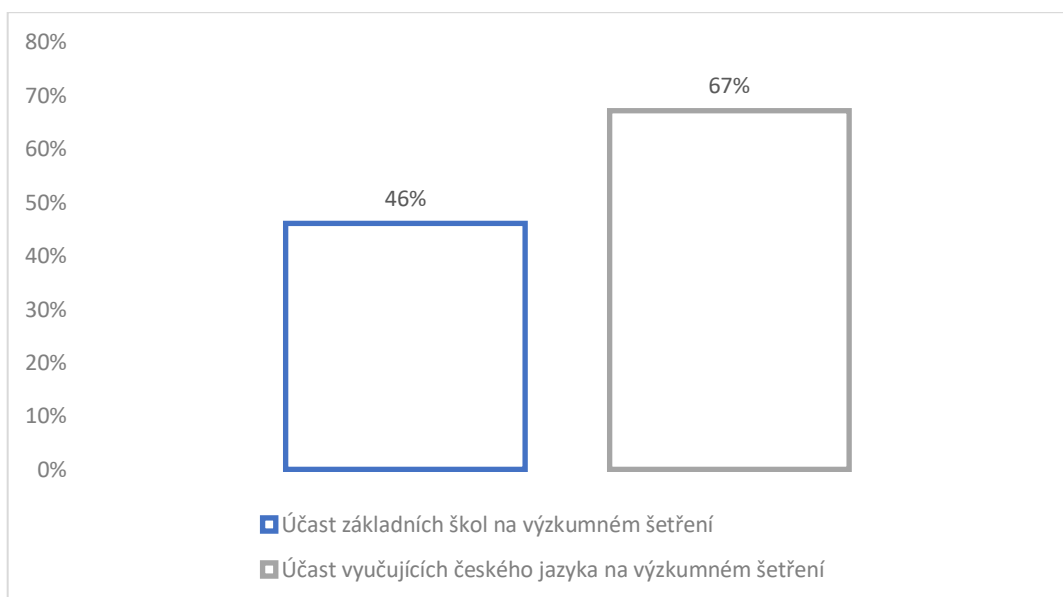
8.3 Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořili učitelé českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol v Kraji Vysočina. Ve výzkumném šetření bylo osloveno celkem čtyřadvacet základních škol v tomto kraji. Nejprve byli telefonicky kontaktováni ředitelé a ředitelky základních škol, zda souhlasí s uskutečněním výzkumného šetření. Následovalo dohodnutí způsobu předání dotazníku. Někteří volili elektronickou cestu, kdy jim byl zaslán dotazník na e-mailovou adresu. Jiní dali přednost osobnímu předání. Respondenti vyplňovali dotazník anonymně a v libovolném časovém limitu. Dotazník byl však časově omezen, a to do 21. 3. 2018 z důvodu sjednocení při vyhodnocování dat.

Z čtyřadvaceti oslovených základních škol se podílelo na výzkumu celkem jedenáct škol, devět z Kraje Vysočina, jedna z Jihočeského kraje a jedna ze Středočeského kraje. Protože většina respondentů pocházela z Kraje Vysočina, výzkum byl zobrazen pouze na daný kraj.

Celkem se výzkumu zúčastnilo dvacet vyučujících českého jazyka. Žádný dotazník nebylo nutné kvůli nesprávnému vyplnění vyloučit, a proto výzkum pracuje se všemi dotazníky.

Účast na výzkumu nebyla příliš velká, z mnoha základních škol přišla zamítavá odpověď. Nejčastěji vedoucí pracovníci uváděli zaneprázdněnost vyučujících českého jazyka či velké množství dotazníků od studentů vysokých škol.

Graf 1: Celková účast na výzkumném šetření v %

Tabulka 1 uvádí přehled škol, které se na výzkumu podílely, počet vyučujících českého jazyka v dané škole a návratnost vyplněných dotazníků.

Základní škola	Počet vyučujících českého jazyka ve škole	Návratnost dotazníků
ZŠ Batelov	2	100 %
ZŠ Horní Cerekev	2	100 %
ZŠ Stonařov	2	100 %
ZŠ Třešť	3	33 %
ZŠ Hradecká, Telč	2	100 %
ZŠ Masarykova, Telč	3	67 %
ZŠ Pelhřimov Krásovy domky	5	80 %
ZŠ Pelhřimov Pražská	3	33 %
Křesťanská základní škola Jihlava	2	50 %
ZŠ Vorlina Vlašim	3	33 %
ZŠ Prachatice	3	67 %

Tab. 1: *Návratnost dotazníků v %*

8.4 Časový harmonogram

Výzkum probíhal po dobu dvou měsíců. V tomto časovém úseku je zahrnuto vytvoření dotazníku, následná konzultace s vedoucí diplomové práce, zkontaktování vedoucích pracovníků základních škol a samotné vyhodnocení dotazníkového šetření.

8.5 Stanovení předpokladů

Předpoklad 1

Pedagogové využívají ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol nejčastěji aktivizující výukové metody.

Předpoklad 2

Učitelé českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol s kratší pedagogickou praxí (do osmi let) dávají ve výuce přednost komplexním výukovým metodám před klasickými výukovými metodami.

Předpoklad 3

Vyučující, kteří projevili zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod, používají ve výuce českého jazyka a literatury inovativní metody (metody aktivizující a komplexní).

9 Vyhodnocení výzkumného šetření

Analýza a interpretace sebraných dat je vyjádřena číselně, podle četnosti odpovědí na konkrétní otázky. Tato četnost je následně převedena do procentuální podoby. Číselné vyhodnocení dotazníku je doplněno o upřesňující komentáře.

V některých tabulkách a grafech není uvedeno plné znění otázek a možnosti odpovědí. Úplné znění otázek a možné odpovědi lze nalézt v Příloze 1. Tabulky, grafy a číselné údaje jsou výsledkem vlastní tvorby.

Primárním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Sekundárním cílem bylo určit způsob prohlubování znalostí pedagogů v dané oblasti. Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření byly oba cíle splněny.

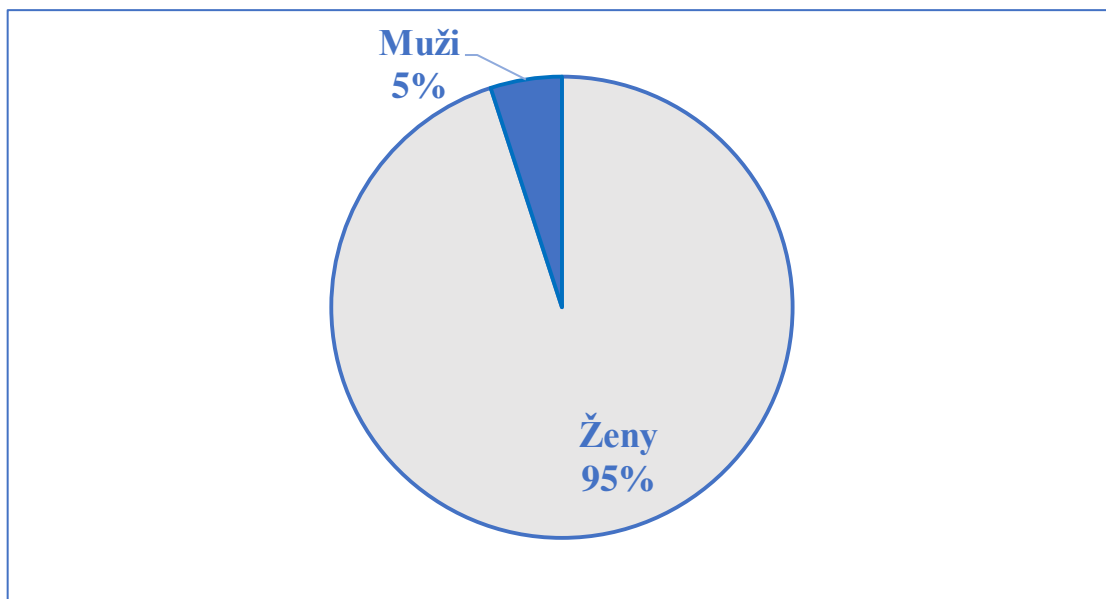
9.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Otázka číslo 1 (*Pohlaví*)

První dotazovaná otázka byla zaměřena faktograficky. Z průzkumu vyplynulo, že český jazyk a literaturu na druhém stupni základních škol v Kraji Vysočina vyučují převážně ženy. Toto tvrzení však platí pouze pro dotazovaný vzorek respondentů a nelze ho zobecnit.

Pohlaví	Četnost
Ženy	19
Muži	1

Tab. 2: Zastoupení dotazovaných pedagogů podle pohlaví

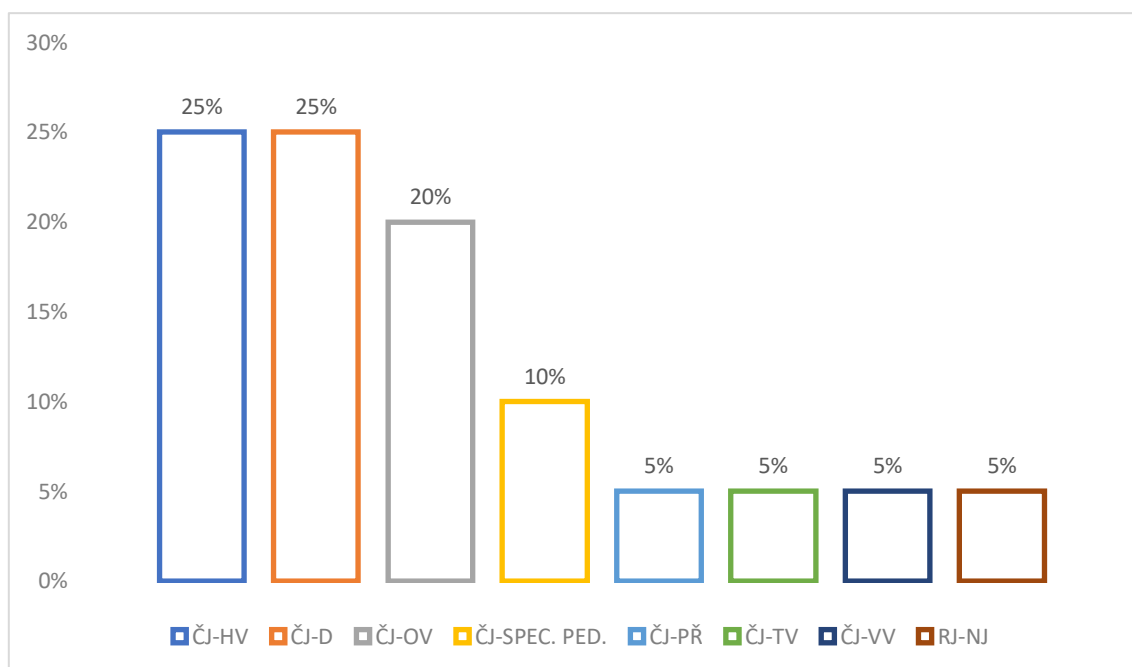
Graf 2: Zastoupení dotazovaných pedagogů podle pohlaví v %

Otázka číslo 2 (*Jaké jsou Vaše aprobované obory?*)

Předmět český jazyk a literatura na druhém stupni základních škol vyučují převážně aprobovaní pedagogové. Nejčastější kombinace s českým jazykem a literaturou je hudební výchova a dějepis, méně častou pak kombinace český jazyk a výchova k občanství, dále český jazyk a speciální pedagogika. Ojedinělými kombinacemi jsou český jazyk a přírodopis, tělesná výchova či výtvarná výchova.

Aprobované předměty	Četnost
ČJ-HV	5
ČJ-D	5
ČJ-OV	4
ČJ-SPEC. PED.	2
ČJ-PŘ	1
ČJ-TV	1
ČJ-VV	1
RJ-NJ	1

Tab. 3: Aprobované předměty respondentů

Graf 3: *Aprobované předměty respondentů v %*

Otázka číslo 3 (*V jakých ročnících vyučujete český jazyk?*)

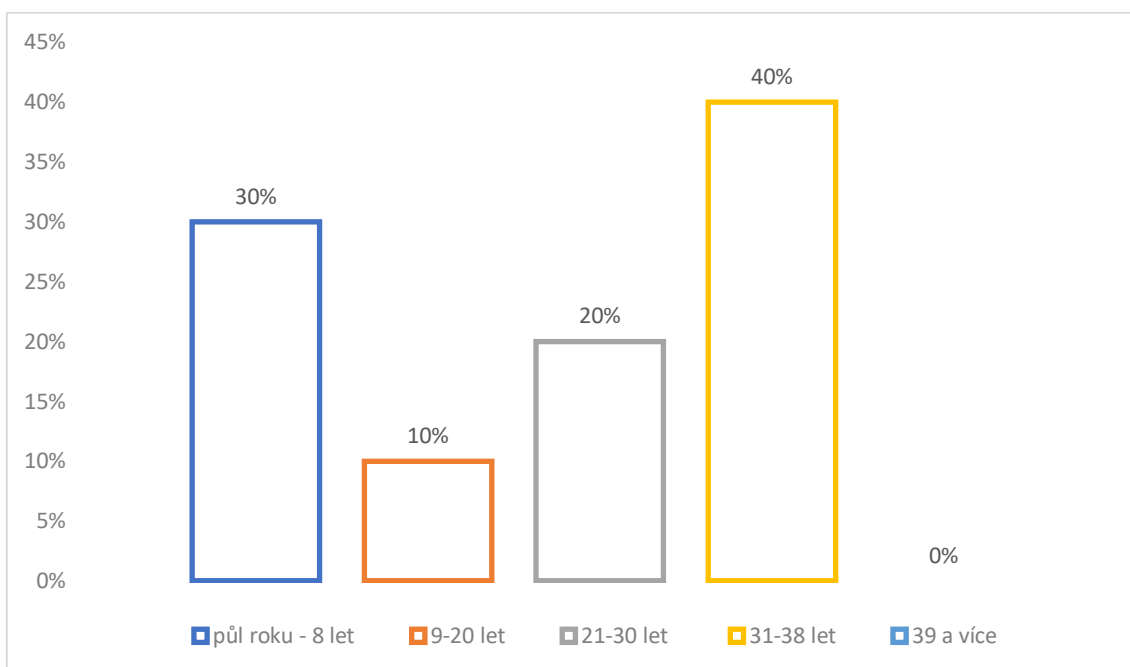
Celý výzkum byl zaměřen na druhý stupeň základních škol, to znamená na ročníky od šesté do deváté třídy. Vyučující českého jazyka daného vzorku nejčastěji učí ve všech ročnících na druhém stupni (30 %). Další častou kombinací je výuka v osmé a deváté třídě (15 %) nebo v šestém a sedmém ročníku (10 %). Tato otázka byla spíše informativní a nemá žádný vliv na vyhodnocení závěru dotazníku.

Otázka číslo 4 (*Jaká je délka Vaší pedagogické praxe?*)

Otázka délky pedagogické praxe je rozdělena do pěti kategorií – od půl roku do osmi let; od devíti do dvaceti let; od jednadvaceti do třiceti let; od jednatřiceti do osmatřiceti let a devětatřicet a více let. Nejvíce zastoupena je pedagogická praxe od jednatřiceti do osmatřiceti let, druhou nejvíce zastoupenou délkou praxe je od půl roku do osmi let. Předmět český jazyk a literatura tedy vyučují převážně velmi zkušení vyučující. Nejdélší doba pedagogické praxe ve výzkumném vzorku je třicet osm let, nejkratší pedagogická praxe pak půl roku.

Délka pedagogické praxe	Četnost
Půl roku–8 let	6
9–20 let	2
21–30 let	4
31–38 let	8
39 a více	0

Tab. 4: Délka pedagogické praxe respondentů

Graf 4: Délka pedagogické praxe respondentů v %

Otázka číslo 5 (Za jakým účelem nejčastěji využíváte výukové metody?)

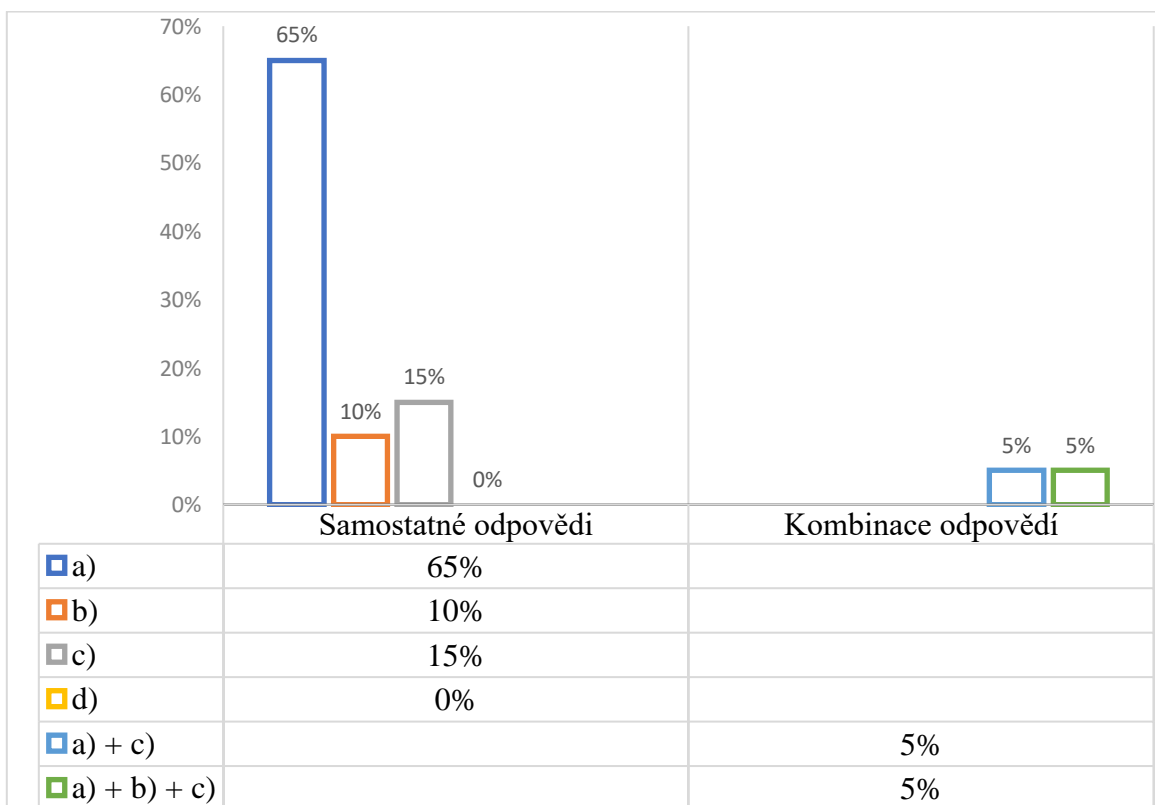
Učitelé odpovídali na otázku, za jakým účelem nejčastěji používají výukové metody. Nejčastěji pedagogové uváděli, že výukové metody používají, protože vedou k cíli a k osvojování učiva. Méně často se objevovala odpověď, že podněcují aktivní práci žáků, dále že vedou k aplikaci poznatků. Možnost d) *výukové metody jsou pro žáky zajímavé* nezvolil žádný z respondentů. Vzhledem k tomu, že otázka číslo pět má výčetový charakter, někteří respondenti zvolili kombinaci různých odpovědí. Objevila se kombinace možností a) a c), respondenti tedy uváděli, že výukové metody vedou k cíli, k osvojení učiva a podněcují aktivní práci žáků, ale také kombinace a), b) a c), používají

tedy metody, protože vedou k cíli, k osvojení učiva, k aplikaci poznatků a podněcují aktivní práci žáků.

Účel využití výukových metod	Četnost
a) vedou k cíli a k osvojení učiva	13
b) vedou k aplikaci poznatků	2
c) podněcují aktivní práci žáků	3
d) jsou pro žáky zajímavé	0

Kombinace odpovědí	Četnost
a) + c)	1
a) + b) + c)	1

Tab. 5: Účel využití výukových metod

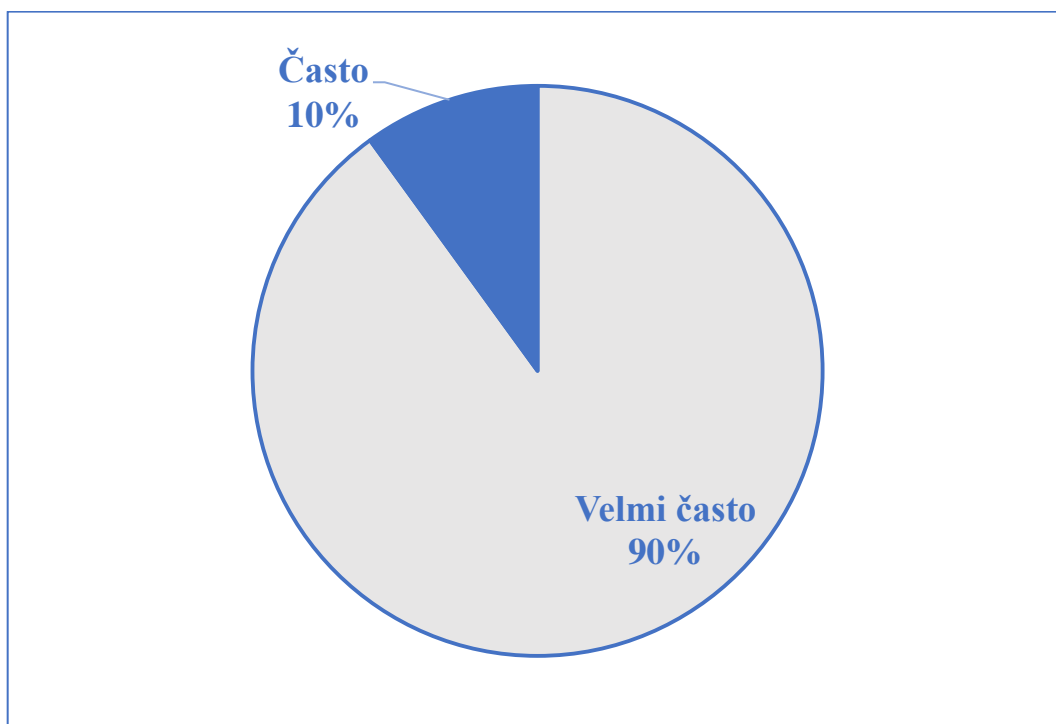
Graf 5: Účel využití výukových metod v %

Otázka číslo 6 a) (Seřad'te níže uvedené výukové metody podle četnosti jejich využití (1 nejvíce používané, 3 nejméně používané)).

Vyučující řadili výukové metody podle četnosti využití ve výuce českého jazyka a literatury. Jako nejvíce používané zvolili klasické metody (např. vysvětlování, vyprávění, rozhovor, práce s textem, napodobování). Méně často pak pedagogové používají metody aktivizující (např. metody diskusní, řešení problémů, didaktické hry). Nejméně často zařazují do výuky metody komplexní (např. brainstorming, metody kritického myšlení, projektovou a skupinovou výuku).

Klasické výukové metody	
Využití klasických metod	Četnost
Velmi často	18
Často	2
Nejméně často	0

Tab. 6: Využití klasických výukových metod ve výuce

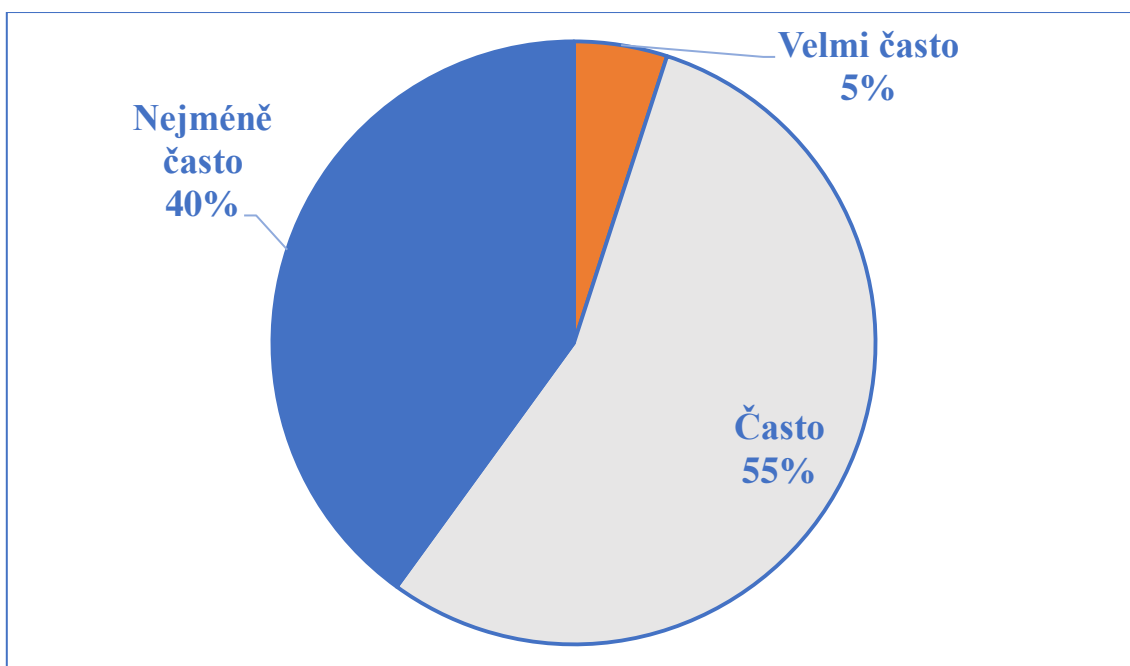

Graf 6: Využití klasických výukových metod ve výuce v %

Velmi často používá ve výuce klasické výukové metody 90 % dotazovaných respondentů. Často klasické výukové metody využívá jen 10 % respondentů. Z výzkumu vyplývá, že klasické výukové metody jsou ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol mezi dotazovanými vyučujícími používané nejvíce.

Aktivizující výukové metody	
Využití aktivizujících metod	Četnost
Velmi často	1
Často	11
Nejméně často	8

Tab. 7: Využití aktivizujících výukových metod ve výuce

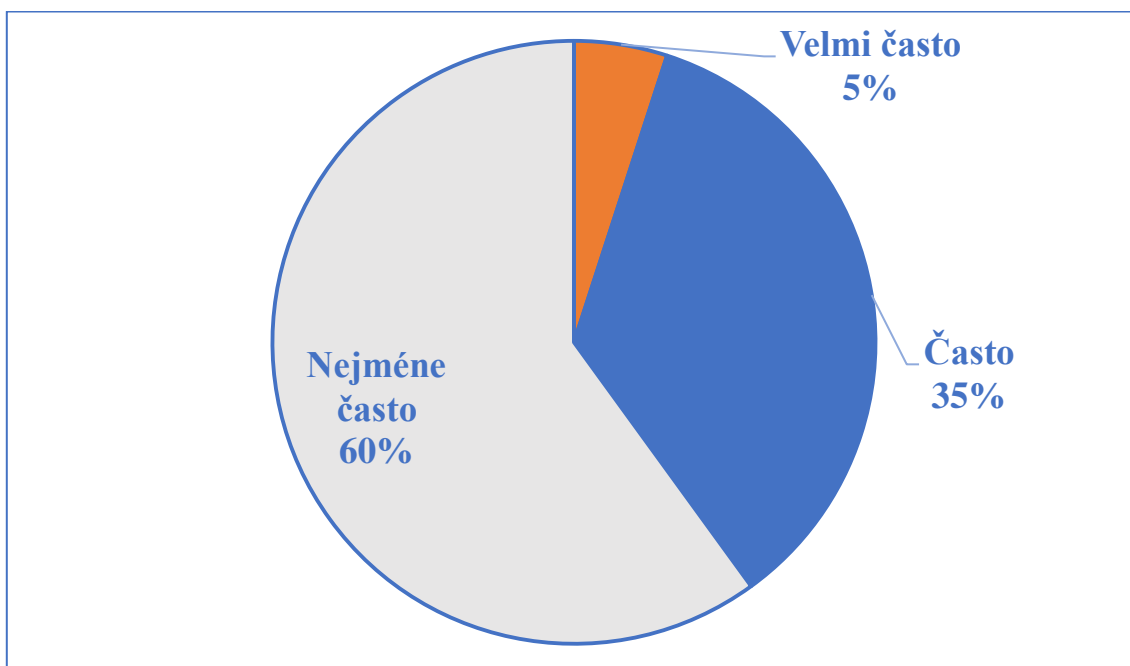

Graf 7: Využití aktivizujících výukových metod ve výuce v %

Aktivizující výukové metody nejčastěji používá pouhých 5 % vyučujících, často pak celých 55 % dotazovaných a nejméně často 40 % respondentů. Aktivizující výukové metody patří mezi druhé nejvíce používané výukové metody v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol.

Komplexní výukové metody	
Využití komplexních metod	Četnost
Velmi často	1
Často	7
Nejméně často	12

Tab. 8: *Využití komplexních výukových metod ve výuce*

Graf 8: *Využití komplexních výukových metod ve výuce v %*

Komplexní výukové metody využívají respondenti ve výuce nejméně často, celkem se s tímto tvrzením ztotožňuje 60 % vyučujících českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. 5 % pedagogů uvedlo, že je používá velmi často, 35 % respondentů je používá často.

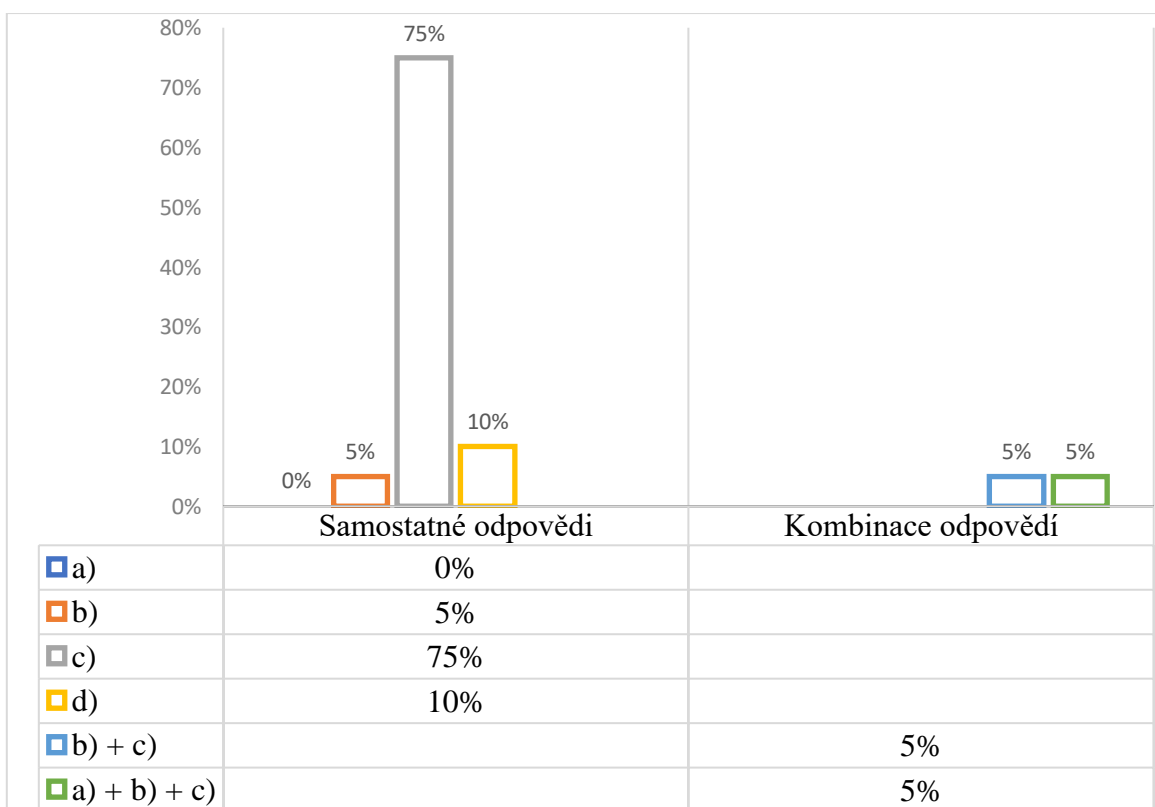
Otázka číslo 6 b) (*Proč používáte právě Vámi zvolené metody?*)

Tato otázka navazovala na otázku předchozí. Byla zaměřena na důvod, proč vyučující využívají právě jimi zvolené metody. Otázka má výčtový charakter, a proto někteří respondenti zvolili různé kombinace odpovědí. Nejčastěji používají zvolené metody, protože při jejich aplikaci si žáci nejlépe osvojují učivo.

Účel využití zvolených výukových metod	Četnost
a) jejich příprava a použití je nejsnazší	0
b) jsou oblíbené u žáků	1
c) při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo	15
d) jiný důvod (ze zvyku; dle charakteru probírané látky)	2

Kombinace odpovědí	Četnost
b) + c)	1
a) + b) + c)	1

Tab. 9: Účel využití zvolených výukových metod

Graf 9: Účel využití zvolených výukových metod v %

Při volbě vyučovacích metod kladou vyučující největší důraz na to, aby si žáci co nejlépe osvojili učivo, tuto odpověď označilo 75 % respondentů. 10 % vyučujících využilo možnosti otevřené odpovědi a jako jiný důvod využití právě jimi zvolené metody odpověděli, že metody používají ze zvyku a dle charakteru probírané látky. V 5 % se vyučující ztotožnili s tím, že metody používají, protože jsou oblíbené u žáků. Tato odpověď se objevovala i v kombinacích odpovědí (10 %).

Otázka číslo 6 c) (*Které výukové metody se Vám nejvíce osvědčily při výuce?*)

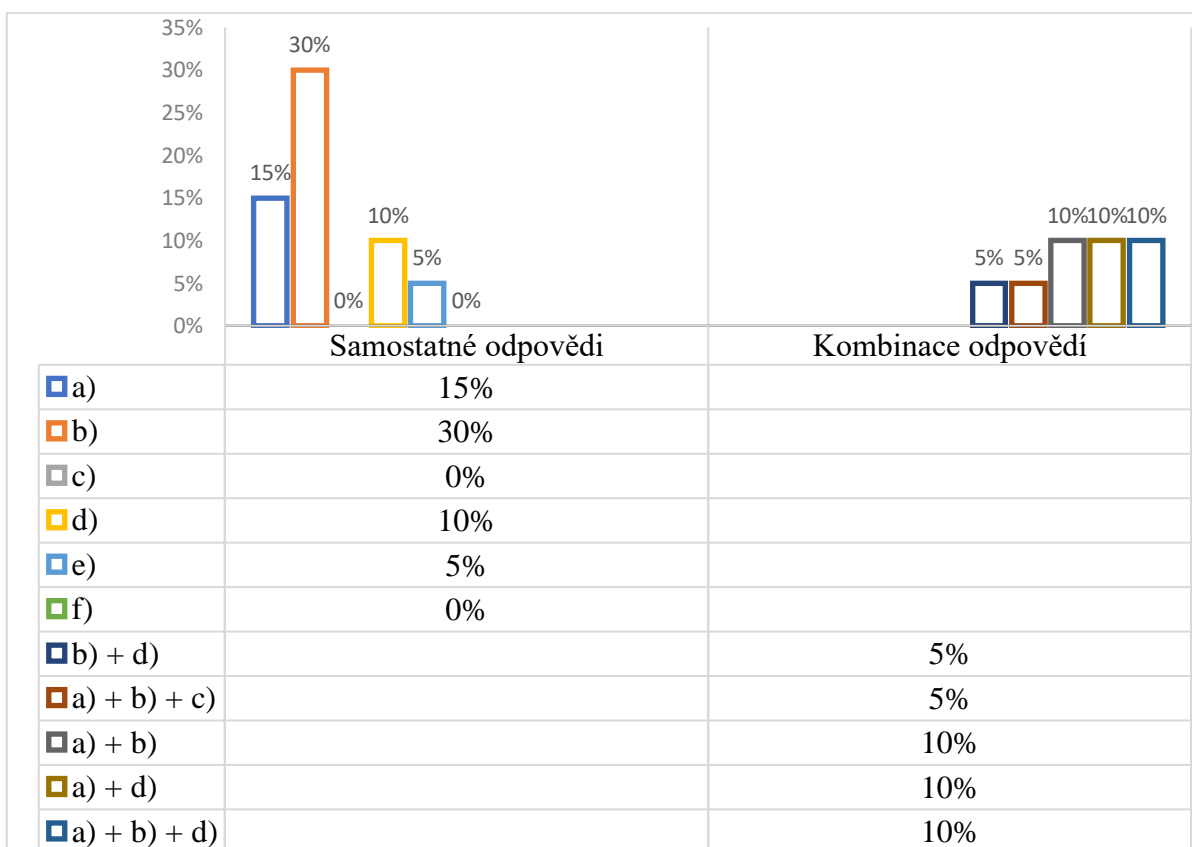
Otázka číslo 6 c) byla otázkou kontrolní a navazovala na otázku 6 a). Vyhodnocení této otázky potvrdilo závěr, že nejvíce jsou ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol používány klasické výukové metody, na druhém místě následují aktivizující metody a nejméně používané jsou metody komplexní. Konkrétně se pedagogům nejvíce osvědčily metody názorně-demonstrační, dále výklad a vysvětlování či metody řešení problémů.

Ve výuce se také uplatňuje kombinace výukových metod. Nejčastěji respondenti kombinují metody klasické a aktivizující, to potvrzuje i četnost využití metod. Klasické výukové metody označilo 90 % respondentů jako nejvíce používané metody ve výuce (viz Graf 6) a aktivizující metody jako druhé nejčastěji používané označilo 55 % dotazovaných pedagogů (viz Graf 7).

Nejvíce osvědčené výukové metody	Četnost
a) výklad, vysvětlování	3
b) názorně-demonstrační metody	6
c) metody diskusí	0
d) metody řešení problémů	2
e) metody kritického myšlení	1
f) jiné	0

Kombinace odpovědí	Četnost
b) + d)	1
a) + b) + c)	1
a) + b)	2
a) + d)	2
a) + b) + d)	2

Tab. 10: Nejvíce osvědčené výukové metody

Graf 10: Nejvíce osvědčené výukové metody v %

Nejvíce používané metody mezi dotazovanými pedagogy jsou názorně-demonstrační metody (30 %), výklad a vysvětlování (15 %). Všechny tyto techniky patří mezi metody klasické. Metody řešení problémů získaly 10 % a jsou součástí metod aktivizujících. Metody kritického myšlení mají 5 % a jsou zařazeny do metod komplexních. 40 % respondentů zvolilo různé kombinace metod.

Otázky číslo 7-9

Tyto otázky byly zaměřeny na výukové metody a jejich použití v různých fázích vyučovacího procesu. Klasické výukové metody dotazovaní pedagogové nejvíce používají ve fázi expozice (65 %). V této fázi se žáci seznamují s novým učivem. Aktivizující metody jsou nejvíce uplatňovány ve fázi motivace, která připravuje žáky na osvojování učiva, s tímto tvrzením se ztotožňuje 55 % dotazovaných. Komplexní metody jsou nejvíce používány ve fázi fixace a aplikace, celkem tuto možnost označilo 45 % vyučujících. Fáze fixace a aplikace ve výuce slouží k upevnování a prohlubování učiva.

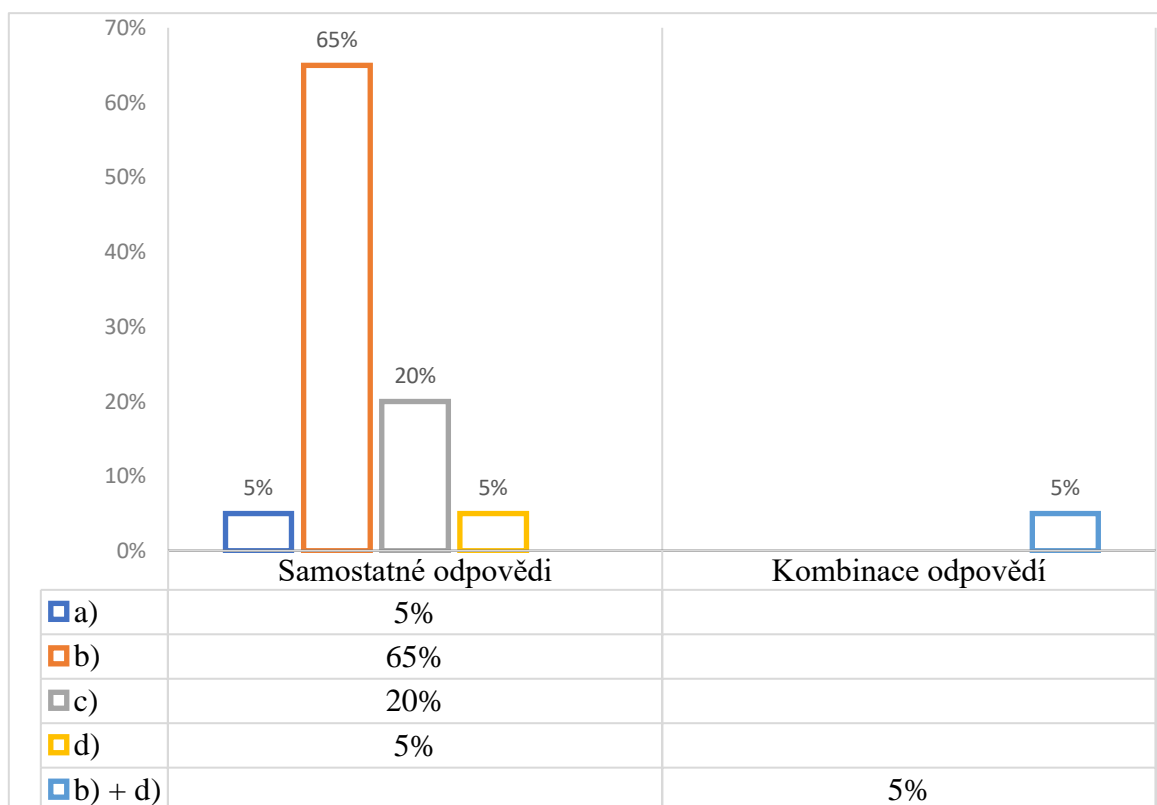
Otázka číslo 7 (*Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte klasické výukové metody?*)

Klasické vyučovací metody používají respondenti nejvíce ve fázi expozice, ve které se žáci seznamují s novým učivem (65 %), dále ve fázi fixace a aplikace (20 %), v níž dochází k upevnování a prohlubování učiva. Klasické výukové metody ve fázi motivace využívá 5 % respondentů. Stejně procento pedagogů používá klasické metody ve fázi diagnostiky a klasifikace. 5 % respondentů zvolilo kombinaci odpovědí b) a d), tedy klasické metody využívají ve fázi expozice, diagnostiky a klasifikace.

Klasické výukové metody	
Fáze vyučovacího procesu	Četnost
a) fáze motivace	1
b) fáze expozice	13
c) fáze fixace a aplikace	4
d) fáze diagnostiky a klasifikace	1

Kombinace odpovědí	Četnost
b) + d)	1

Tab. 11: *Využití klasických metod ve fázích vyučovacího procesu*

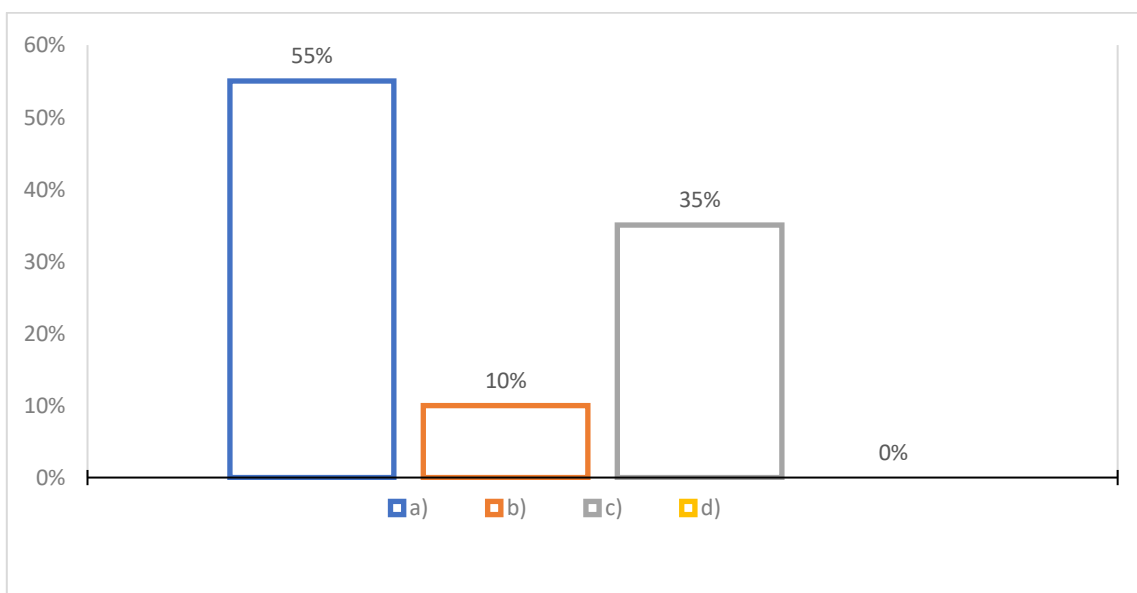
Graf 11: Využití klasických metod ve fázích vyučovacího procesu %

Otázka číslo 8 (Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte aktivizující výukové metody?)

Nejvíce pedagogů používá aktivizující metody ve fázi motivace, která připravuje žáky na osvojení učiva, tuto odpověď zvolilo 55 % respondentů. Aktivizující metody využívají i ve fázi fixace a aplikace (37 %). Ve fázi expozice je to 10 % vyučujících, kteří používají aktivizační metody. Ve fázi diagnostiky a klasifikace žádný z dotazovaných aktivizační metody nevyužívá. Přestože tato otázka byla rovněž výčtová, žádný z respondentů ne zvolil kombinaci odpovědí.

Aktivizující výukové metody	
Fáze vyučovacího procesu	Četnost
a) fáze motivace	11
b) fáze expozice	2
c) fáze fixace a aplikace	7
d) fáze diagnostiky a klasifikace	0

Tab. 12: Využití aktivizujících metod ve fázích vyučovacího procesu

Graf 12: Využití aktivizujících metod ve fázích vyučovacího procesu v %

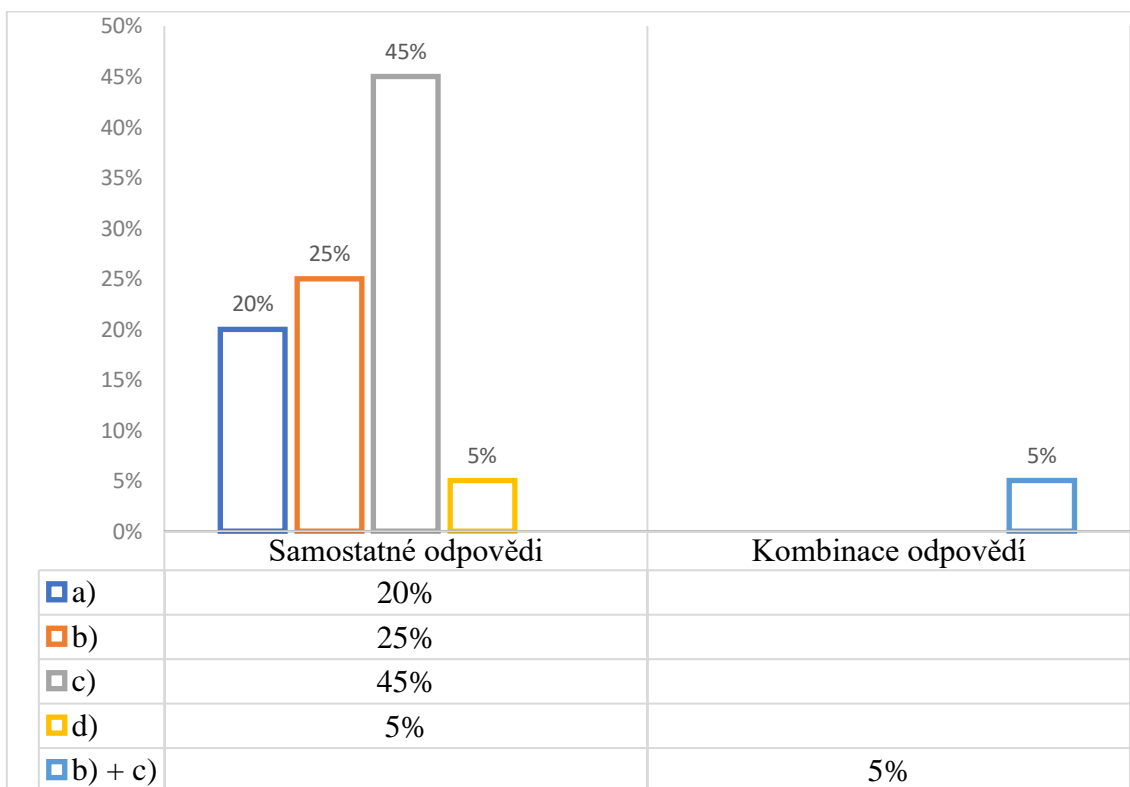
Otázka číslo 9 (Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte komplexní výukové metody?)

Komplexní metody jsou mezi dotazovanými pedagogy nejvíce používány ve fázi fixace a aplikace (45 %), ta vede k upevnování a prohlubování učiva. Ve fázi expozice používá komplexní metody 25 % dotazovaných. Dále jsou komplexní metody uplatňovány ve fázi motivace, tuto možnost zvolilo 20 % respondentů. Nejméně vyučující používají komplexní metody ve fázi diagnostiky a klasifikace (5 %). Objevila se i kombinace odpovědí. 5 % respondentů využívá komplexní vyučovací metody ve fázi fixace a aplikace a také expozice. Toto tvrzení zároveň potvrzuje oblíbenost komplexních výukových metod v těchto dvou fázích.

Komplexní výukové metody	
Fáze vyučovacího procesu	Četnost
a) fáze motivace	4
b) fáze expozice	5
c) fáze fixace a aplikace	9
d) fáze diagnostiky a klasifikace	1

Kombinace odpovědí	Četnost
b) + c)	1

Tab. 13: Využití komplexních metod ve fázích vyučovacího procesu

Graf 13: Využití komplexních metod ve fázích vyučovacího procesu v %

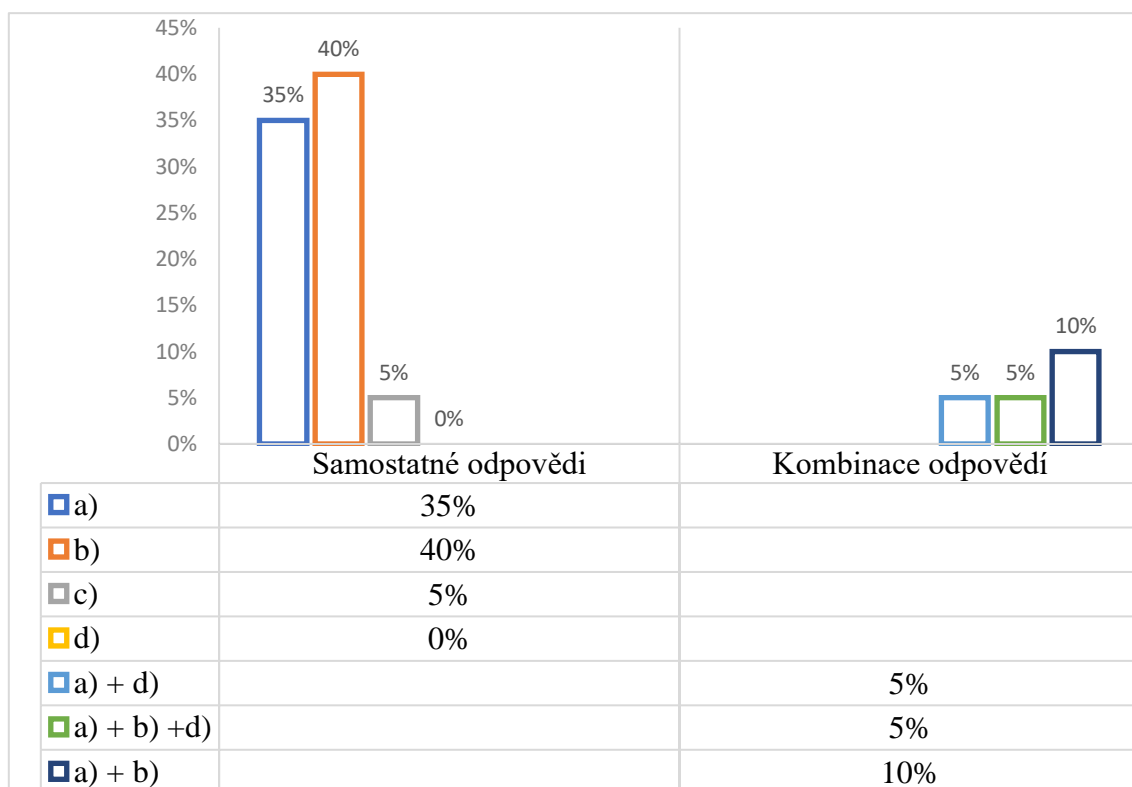
Otázka číslo 10 (*Co nejvíce ovlivňuje Vaši volbu vyučovací metody?*)

Mezi klíčové schopnosti pedagogů patří volba správné metody ve výuce. Na faktory, které ovlivňují výběr vyučovací metody, se ptala otázka číslo deset. Nejvíce respondentů volí vyučovací metody s ohledem na třídní kolektiv – celkem 40 %. Další faktor, jenž ovlivňuje výběr, je obsah učební látky, tuto možnost zvolilo 35 % vyučujících. 5 % učitelů volí vyučovací metodu podle svých pedagogických zkušeností. Na tuto otázku odpovědělo celkem 20 % respondentů pomocí kombinace různých typů odpovědí.

Faktory ovlivňující výběr vyučovací metody	Četnost
a) obsah učební látky	7
b) charakter třídního kolektivu	8
c) pedagogické zkušenosti	1
d) čas a prostor ve výuce	0

Kombinace odpovědí	Četnost
a) + d)	1
a) + b) + d)	1
a) + b)	2

Tab. 14: *Faktory ovlivňující výběr vyučovací metody ve výuce*

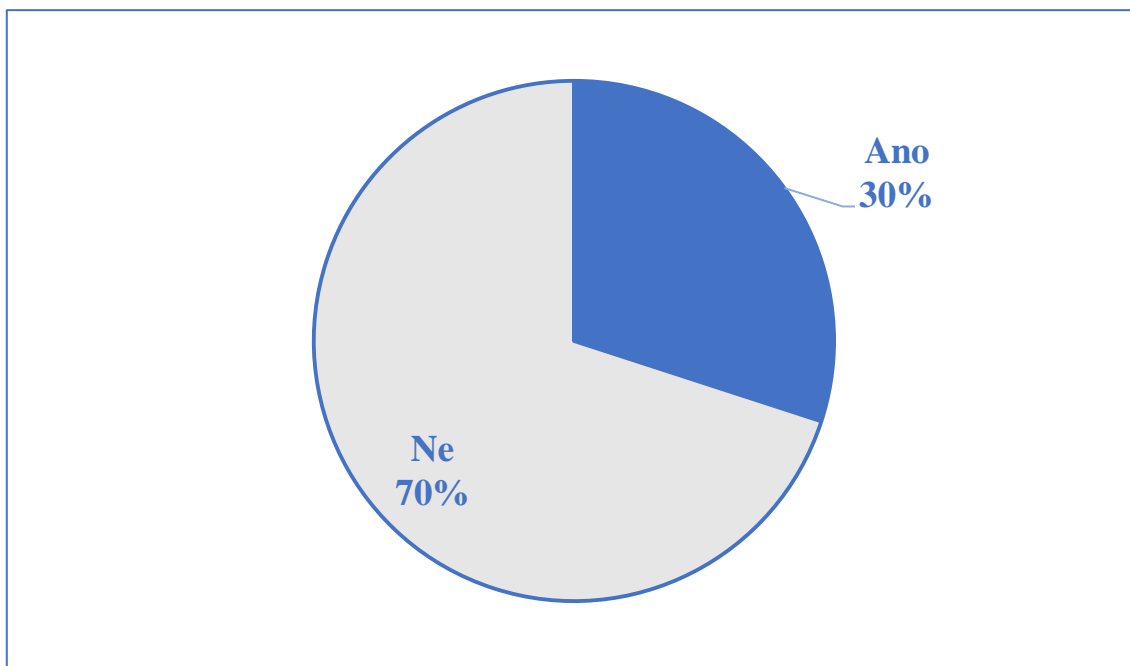
Graf 14: Faktory ovlivňující výběr vyučovací metody ve výuce v %

Otázka číslo 11 (*Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka?*)

Tato otázka je jednou z dichotomických uzavřených otázek. Respondenti odpovídali pouze ano – ne na otázku: „Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka?“ 70 % vyučujících nebrání nic v zařazování výukových metod do výuky. Zbylým 30 % v zařazování výukových metod brání některé faktory. Tyto faktory jsou blíže popsány v následující dvanácté otázce.

Brání Vám něco v zařazování výukových metod do hodin českého jazyka a literatury	Četnost
Ano	6
Ne	14

Tab. 15: Závazky v zařazování výukových metod do hodin

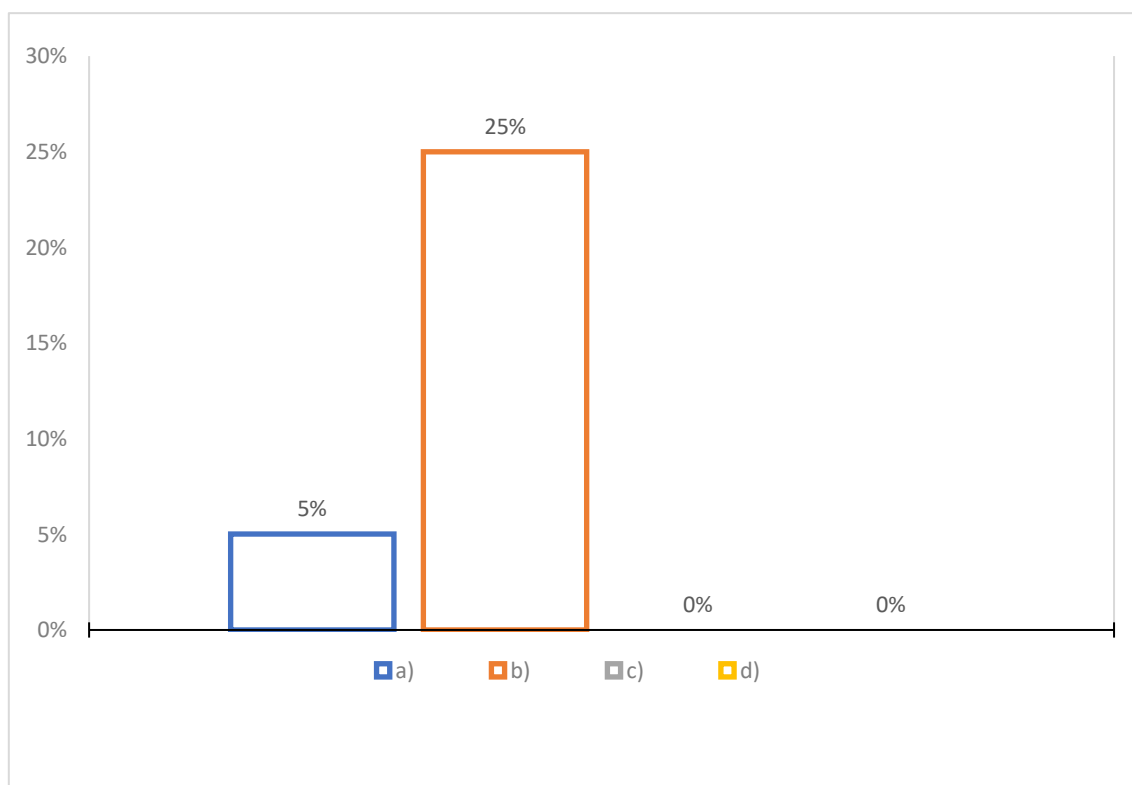
Graf 15: Zábrany v zařazování výukových metod do hodin v %

Otázka číslo 12 (Pokud ano, co nejčastěji?)

Na dvanáctou otázku odpovídali pouze respondenti, kteří v předcházející jedenácté otázce zvolili odpověď „Ano“. Ze čtyř možných odpovědí vyučující nejvíce využívali možnost b) *nedostatek času a prostoru v hodině* (25 %) a možnost a) *pasivita žáků* (5 %).

Nejčastější faktory, které brání zařazení výukové metody do hodin českého jazyka a literatury	Četnost
a) pasivita žáků	1
b) nedostatek prostoru a času v hodině	5
c) malé zkušenosti s výukovými metodami	0
d) pochybnost o efektivnosti výukových metod	0

Tab. 16: Faktory ovlivňující zařazení výukových metod do hodiny

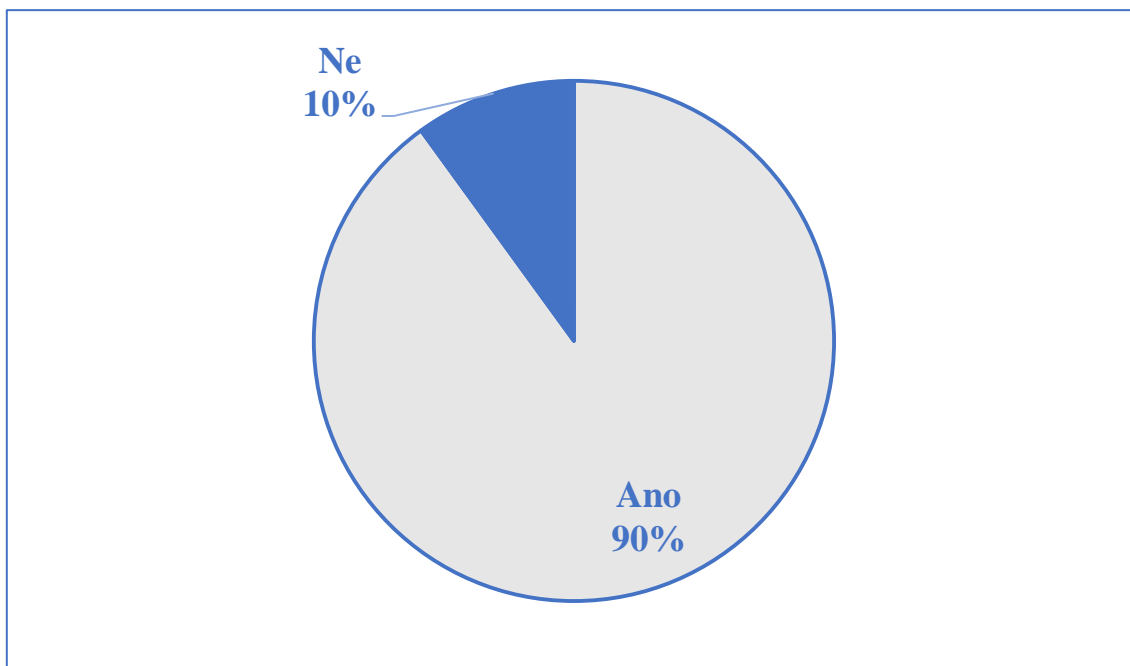
Graf 16: Faktory ovlivňující zařazení výukových metod do hodiny v %

Otázka číslo 13 (*Máte zájem o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod?*)

Dichotomická uzavřená otázka se zabývá zájmem pedagogů o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod. Více než polovina respondentů uvedla, že má zájem o sebevzdělávání v dané oblasti (90 %). Pouhých 10 % dotazovaných pedagogů nejeví o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod zájem.

Zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod	Četnost
Ano	18
Ne	2

Tab. 17: Zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod

Graf 17: Zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod v %

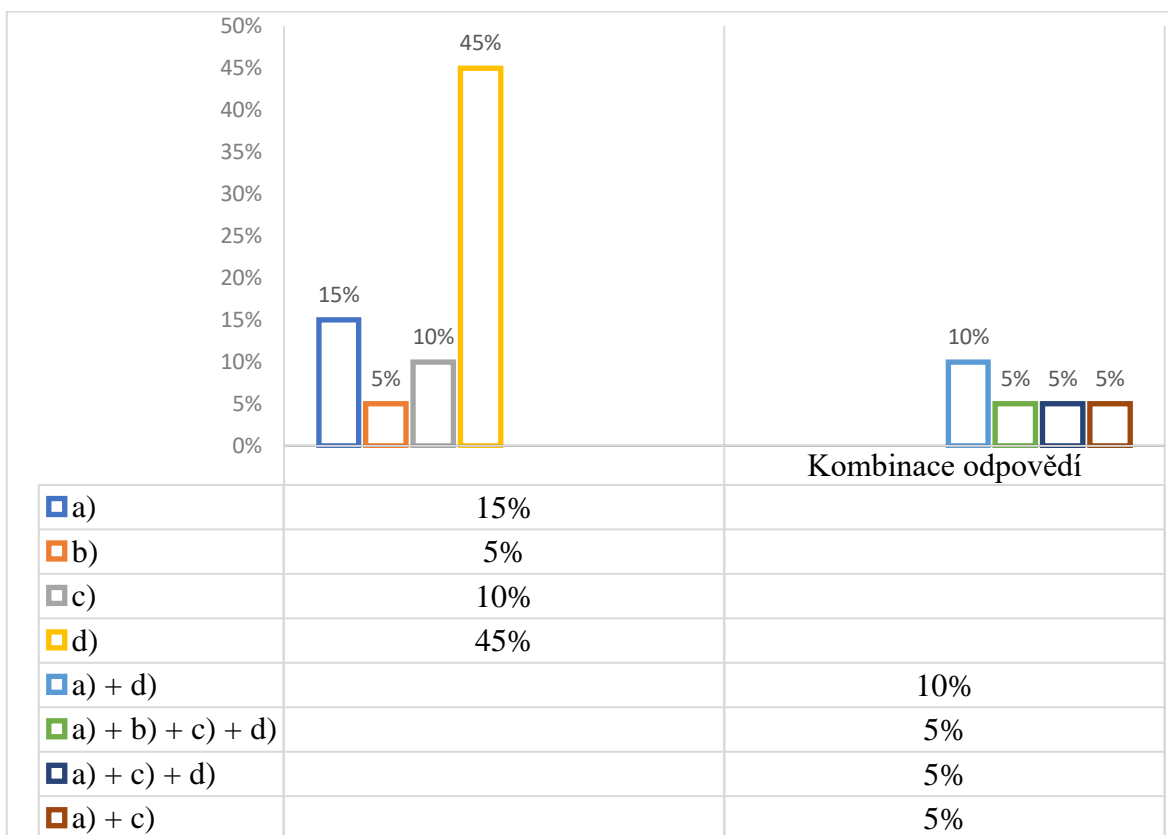
Otázka číslo 14 (*Kde získáváte informace (inspiraci) o výukových metodách?*)

Čtrnáctá otázka byla zaměřená na způsob získávání informací o výukových metodách. Nejčastěji dotazovaní pedagogové získávají informace o výukových metodách na odborných kurzech a seminářích. Tuto možnost uvedlo celkem 45 % respondentů. Dále se 10 % pedagogů dozvídá informace o dané problematice od kolegů. 15 % vyučujících dává přednost získávání informací z odborné literatury a 5 % získává informace v odborných časopisech. Tato otázka umožňovala kombinovat různé druhy odpovědí. 25 % respondentů této možnosti využilo a odpovídalo na tuto otázku kombinovaně.

Získávání informací o výukových metodách	Četnost
a) odborná literatura	3
b) odborné časopisy	1
c) informace od kolegů	2
d) kurzy, semináře	9
e) jinde	0

Kombinace odpovědí	Četnost
a) + d)	2
a) + b) + c) + d)	1
a) + c) + d)	1
a) + c)	1

Tab. 18: Získávání informací o výukových metodách

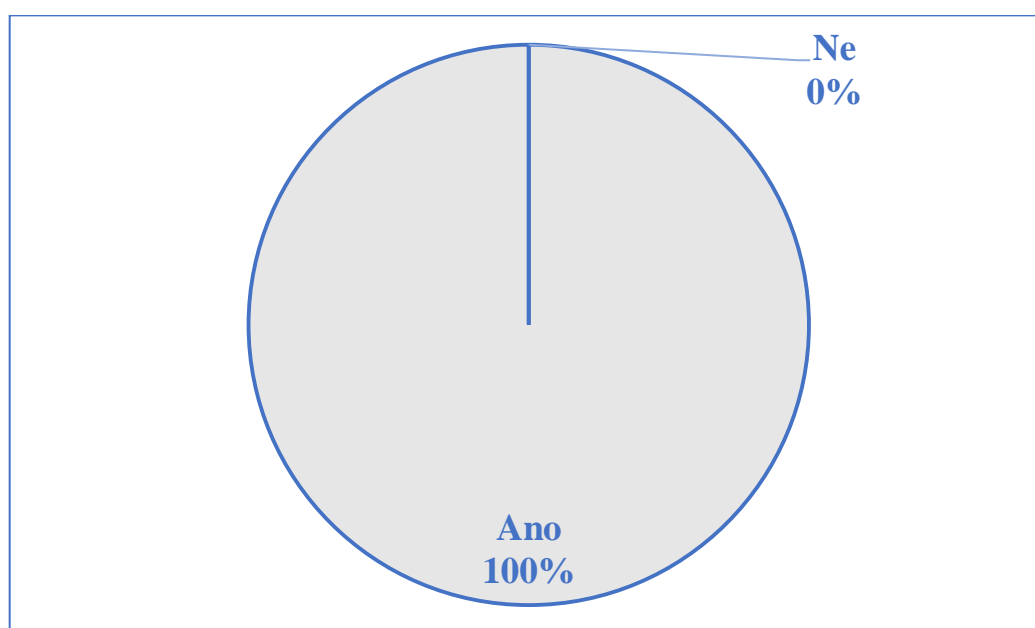
Graf 18: Získávání informací o výukových metodách v %

Otázka číslo 15 (*Nabízí Vám vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod?*)

Patnáctá otázka je poslední uzavřenou dichotomickou otázkou. Zabývá se tím, jestli pedagogům nabízí vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod. Vedení tuto možnost nabízí 100 % dotazovaných pedagogů.

Nabídka prohlubování znalostí v oblasti výukových metod od vedení školy	Četnost
Ano	20
Ne	0

Tab. 19: Nabídka od vedení školy v prohlubování znalostí v oblasti výukových metod

Graf 19: Nabídka od vedení školy v prohlubování znalostí v oblasti výukových metod v %

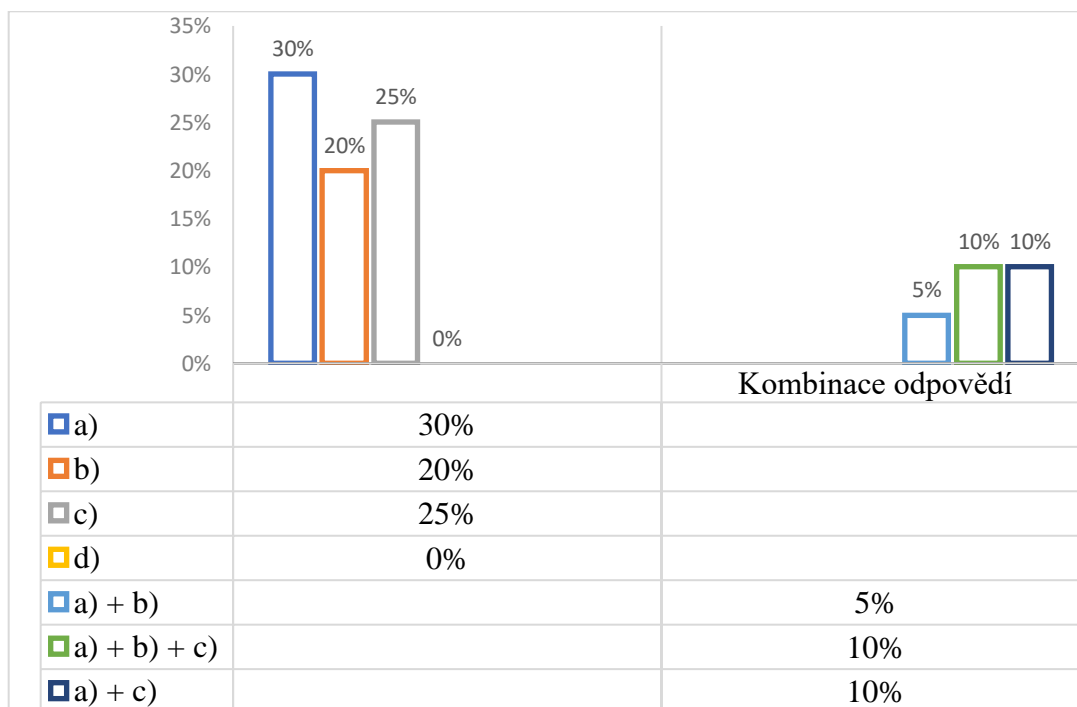
Otázka číslo 16 (*Pokud ano, jakou formou?*)

Poslední otázka v dotazníku se zabývala tím, jakou formou nabízí vedení školy možnost vzdělávání v oblasti výukových metod. 30 % dotazovaných odpovědělo, že jim vedení školy předává informace o probíhajících kurzech. Dále pořádá školení (25 %) a poskytuje pedagogickému sboru odbornou literaturu (20 %). Také se mezi odpověďmi objevovaly různé kombinace odpovědí. 10 % respondentů uvedlo, že jim vedení školy poskytuje informace všemi způsoby, které dotazník nabízel, zakroužkovali tedy možnost a) až c). Nikdo z dotazovaných neuvedl jiný, vlastní způsob formy poskytování informací.

Formy poskytování informací od vedení školy	Četnost
a) předávání informací o probíhajících kurzech	6
b) distribuce odborné literatury mezi učitele	4
c) pořádání školení	5
d) jiný způsob	0

Kombinace odpovědí	Četnost
a) + b)	1
a) + b) + c)	2
a) + c)	2

Tab. 20: *Formy poskytování informací o výukových metodách od vedení školy*

Graf 20: *Formy poskytování informací o výukových metodách od vedení školy v %*

9.2 Ověřování předpokladů

Celkem byly stanoveny tři předpoklady, které byly prověřovány na základě získaných informací z dotazníkového šetření.

Předpoklad 1

Pedagogové využívají ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol nejčastěji aktivizující výukové metody.

První předpoklad vycházel z didaktické zásady aktivního přístupu k žákům. Zaměřoval se na aktivní zapojení žáků do vyučovacího procesu pomocí aktivizujících metod. Tento předpoklad byl vyvrácen na základě dotazníkového šetření daného vzorku. V otázce číslo 6a) (viz Příloha 1) vyučující řadili výukové metody dle četnosti využití ve výuce českého jazyka a literatury. Z dotazníkového šetření vyplývá, že nejvíce využívané metody v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol jsou klasické výukové metody, jako je například vysvětlování, vyprávění, výklad či práce s textem. Klasické výukové metody jako nejčastěji využívané zvolilo 90 % respondentů, zatímco aktivizující výukové metody nejčastěji používá 5 % dotazovaných pedagogů.

Předpoklad 2

Učitelé českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol s kratší pedagogickou praxí (do osmi let) dávají ve výuce přednost komplexním výukovým metodám před klasickými výukovými metodami.

Cílem druhého předpokladu bylo zjistit souvislost mezi délkou pedagogické praxe a využitím komplexních výukových metod ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. Předpokladem byl fakt, že učitelé s kratší pedagogickou praxí budou ve výuce více kombinovat výukové metody, a proto budou do vzdělávacího procesu častěji zařazovat komplexní výukové metody. Pedagogická praxe respondentů se pohybovala od půl roku do osmatřiceti let. Dotazovaní s nejkratší praxí od půl roku do osmi let tvořili 30 % z celkového počtu oslovených pedagogů. Tento předpoklad lze potvrdit. Z dotazníkového šetření vyplývá, že dotazovaní učitelé s kratší pedagogickou praxí, tedy od půl roku do osmi let, využívají při výuce komplexní výukové metody, s tímto tvrzením se ztotožňuje 67 % respondentů. Zbýlých 33 % dotazovaných upřednostňuje klasické výukové metody.

Předpoklad 3

Vyučující, kteří projeví zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod, používají ve výuce českého jazyka a literatury inovativní metody (metody aktivizující a komplexní).

Poslední předpoklad se zaměřil na souvislost mezi prohlubováním znalostí v oblasti výukových metod a následné volbě výukové metody v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. Zájem o tuto problematiku mezi dotazovanými byl veliký. 90 % z nich projevilo zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod. Pouhých 10 % respondentů zájem neprojevilo. Ze strany vedení byli dotazovaní vyučující ve 100 % podporováni v tom, aby si znalosti o výukových metodách doplňovali. Pedagogové nejčastěji uváděli, že jim vedení předává informace o probíhajících kurzech (30 %) nebo pořádá školení (25 %). I přesto respondenti ve výuce českého jazyka a literatury nejčastěji používají klasické výukové metody, tuto možnost uvádí 90 % dotazovaných. Vyučující českého jazyka a literatury mají o problematiku výukových metod velký zájem, také jsou podporováni ze strany vedení, ale ve výuce dávají přednost klasickým výukovým metodám. Na základě tohoto zjištění nelze daný předpoklad potvrdit.

9.3 Interpretace výsledků dotazníkového šetření

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že předmět český jazyk a literatura na druhém stupni základních škol vyučují převážně aprobované učitelky s dlouholetou praxí. Výukové metody hodnotí jako cestu k cíli vyučovací hodiny a používají je proto, aby se žáci aktivně zapojili do výuky, aby si co nejlépe osvojili učivo a dané poznatky dokázali prakticky aplikovat.

Při výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol dotazovaní pedagogové nejčastěji využívají klasické výukové metody, jako je například vysvětlování, výklad, vyprávění, rozhovor či práce s textem. Respondenti uvádějí, že klasické výukové metody používají, protože při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo. Mezi neefektivnější klasické výukové metody vyučující českého jazyka označují názorně-demonstrační metody, výklad a vysvětlování. Klasické výukové metody nejčastěji zařazují do výuky českého jazyka a literatury ve fázi expozice, při které se žáci seznamují s novým učivem. Dotazovaní učitelé českého jazyka a literatury nejčastěji

kombinují klasické výukové metody s aktivizujícími metodami, jež nejčastěji používají ve fázi motivace.

Respondenti volí vyučovací metody s ohledem na třídní kolektiv a podle obsahu učební látky. Nadpoloviční většině vyučujících nebrání nic v tom, aby výukové metody běžně zařazovali do vyučovacího procesu. Zbylým pedagogům brání v zařazování vyučovacích metod nedostatek prostoru a času při výuce a pasivita žáků.

Velké procento dotazovaných projevilo zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod. Nejčastěji se v této oblasti zdokonalují na odborných kurzech, seminářích či samostudiem odborné literatury. Vedení dotazovaných škol umožňuje pedagogům prohlubování znalostí v problematice výukových metod, předává pedagogům informace o probíhajících kurzech a také pořádá školení.

Závěr

Cílem teoretické části diplomové práce bylo pojednat o předmětu český jazyk a literatura v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, definovat a klasifikovat výukové metody z hlediska rozličných odborných publikací. Odborná literatura se v oblasti výukových metod vyznačuje značnou diferenciací, proto byly využity publikace od různých autorů i s různým datem vydání, aby bylo možné postihnout členitost výukových metod. K tomuto účelu byla využita odborná literatura od Lubomíra Mojžíška (1975), Isaaka Jakovleviče Lernerera (1986), Josefa Maňáka (1900) a Josefa Maňáka a Vlastimila Švece (2003). Teoretická část diplomové práce se také zabývala historickým vývojem výukových metod, volbou vyučovacích metod ve výuce a kritérii, které tuto volbu ovlivňují. Součástí byl i teoretický pohled na výukové metody ze strany žáků i učitelů.

Teoretická část diplomové práce také pojednává o výukových metodách, jež jsou přímo určené do výuky českého jazyka a literatury. Tato část vycházela z odborné didaktické příručky od Marie Čechové a Vlastimila Styblíka.

Praktická část si kladla za cíl zjistit, které výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury ve výuce na druhém stupni základních škol, jaké typy metod ve své praxi využívají nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Sekundárním cílem bylo zjistit způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod a možnosti sebevzdělávání. Pro sběr dat bylo zvoleno dotazníkové šetření, jehož se zúčastnilo jedenáct škol. Celkem se na výzkumu podílelo dvacet vyučujících českého jazyka a literatury převážně z Kraje Vysočina. Výsledky z dotazníkového šetření byly zpracovány slovně i graficky. Na základě těchto zjištění došlo k potvrzení nebo k vyvrácení předem stanovených předpokladů.

Z interpretace výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že předmět český jazyk a literatura na druhém stupni základních škol je vyučován aprobovanými pedagogy s dlouholetou praxí. Respondenti při výuce nejčastěji využívají klasické výukové metody, protože při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo. Jako nejefektivnější výukové metody vyučující označili názorně-demonstrační metody, výklad a vysvětlování. Nejčastější zařazení klasických výukových metod ve výuce je ve fázi expozice, kdy se žáci seznamují s novým učivem. V hodinách českého jazyka a literatury také dochází ke kombinaci výukových metod klasických s aktivizujícími.

Při výzkumu bylo také zjištěno, že pedagogové mají velký zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod. Nejčastěji k získávání nových poznatků o výukových metodách využívají odborné kurzy, semináře a samostudium odborné literatury. Také vedení dotazovaných škol umožňuje pedagogům další vzdělávání v této problematice, především prostřednictvím předávání informací o probíhajících kurzech.

Vzhledem k tomu, že návratnost dotazníků z oslovených základních škol v Kraji Vysočina činila 46 %, závěry výzkumného šetření nelze zobecnit, ale slouží jako sonda do problematiky výukových metod v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol.

Seznam použité literatury

1. BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. ISBN 80-87000-02-1.
2. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
3. ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998. ISBN 80-85937-47-6.
4. ČERVENKOVÁ, Iva. *Výukové metody a organizace vyučování*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-238-8.
5. DOLEŽALOVÁ, Jana. *Vzdělávání – výuka – cíle – obsah výuky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN 978-80-7435-003-0.
6. DVOŘÁKOVÁ, Markéta a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5039-2.
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
8. KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
9. KOTEN, Tomáš. *Škola? V pohodě! Metody, hry a formy práce pro realizaci učiva, pro dosažení očekávaných výstupů a rozvoj klíčových kompetencí*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-18-4.
10. KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 978-80-87029-12-1.
11. MAŇÁK, Josef, Švec Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

12. MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1990. ISBN 80-210-1124-6.
13. OBST, Otto. *Obecná didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-4916-6.
14. PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4834-8.
15. PETLÁK, Erich a kol. *Kapitoly zo súčasnej didaktiky*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-80-0.
16. PETLÁK, Erich. *Pedagogicko-didaktická práca učiteľa*. Bratislava: IRIS, 2000. ISBN 80-89018-05-X.
17. PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
18. PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-468-7.
19. SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.
20. SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
21. ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Praha: VŠCHT Praha, 2005. ISBN 80-7080-573-0.
22. ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.

23. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Internetové zdroje:

1. ALTMANOVÁ, Jitka. *Pětিলistek*. [online] [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/18339/PETILISTEK.html/>
2. BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* [online]. Praha, 2015, [cit. 2017-10-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
3. HAUSENBLAS, Ondřej, KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Co je E–U–R. *Kritické listy* [online]. č. 24/2006 [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty/24/_komplet.pdf
4. Jak staré jsou moderní metody vyučování? *Učitel'ské noviny*. [online]. č. 14/2004 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3809>
5. LAZÁREK, Pavel. Metody vedoucí k rozvoji kritického myšlení. *Cesty katecheze* [online]. č. 2/2012 [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2012-2/Metody-vedouci-k-rozvoji-kritickeho-mysleni.html>
6. Národní ústav pro vzdělávání. *Metody a formy výuky. Charakteristiky jednotlivých metod a forem výuky* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/DVD/html/dokumenty/B-Vyvoj_a_overovani/CKK_EN-11_Metody_a_formy_vyuky-Charakteristiky.pdf
7. POLÍVKOVÁ, Alena. K některým úkolům jazykové výchovy. *Naše řeč* [online]. 1988, roč. 71, č. 3, [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6769>

8. RUTOVÁ, Nina. *Volné psaní*. [online] [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/volne-psani>
9. SÁRKÖZI, Radek. *Moderní vyučovací metody – 2. díl – Myšlenkové mapy. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování*. [online] [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-2>
10. VALIŠOVÁ Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele* [online]. Praha: Grada, 2007, [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <http://www.upss.cz/products/pedagogika-pro-ucitele2/>
11. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele* [online]. Praha: Grada, 2011, [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books>
12. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody – úvod* [online]. [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/15011/vyukove-metody---uvod.html/>
13. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody tradičního vyučování* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/15015/VYUKOVE-METODY-TRADICNIHO-VYUCOVANI.html/>

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Teoretická část

Obr. 1: Hlavní prvky procesu výuky s. 19

Obr. 2: Pyramida učení s. 23

Výzkumná část

Graf 1: *Celková účast na výzkumném šetření v %* s. 43

Graf 2: *Zastoupení dotazovaných pedagogů podle pohlaví v %* s. 47

Graf 3: *Tab. 3: Aprobované předměty respondentů v %* s. 48

Graf 4: *Délka pedagogické praxe respondentů v %* s. 49

Graf 5: *Účel využití výukových metod v %* s. 50

Graf 6: *Využití klasických výukových metod ve výuce v %* s. 51

Graf 7: *Využití aktivizujících výukových metod ve výuce v %* s. 52

Graf 8: *Využití komplexních výukových metod ve výuce v %* s. 53

Graf 9: *Účel využití zvolených výukových metod v %* s. 54

Graf 10: *Nejvíce osvědčené výukové metody v %* s. 56

Graf 11: *Využití klasických metod ve fázích vyučovacího procesu %* s. 58

Graf 12: *Využití aktivizujících metod ve fázích vyučovacího procesu v %* s. 59

Graf 13: *Využití komplexních metod ve fázích vyučovacího procesu v %* s. 60

Graf 14: *Faktory ovlivňující výběr vyučovací metody ve výuce v %* s. 62

Graf 15: *Zábrany v zařazování výukových metod do hodin v %* s. 63

Graf 16: *Faktory ovlivňující zařazení výukových metod do hodiny v %* s. 64

Graf 17: *Zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod v %* s. 65

Graf 18: *Získávání informací o výukových metodách v %* s. 66

Graf 19: <i>Nabídka od vedení školy v prohlubování znalostí v oblasti výukových metod v %</i>	s. 67
Graf 20: <i>Formy poskytování informací o výukových metodách od vedení školy v %</i>	s. 68
Tab. 1: <i>Návratnost dotazníků v %</i>	s. 44
Tab. 2: <i>Zastoupení dotazovaných pedagogů podle pohlaví</i>	s. 46
Tab. 3: <i>Aprobované předměty respondentů</i>	s. 47
Tab. 4: <i>Délka pedagogické praxe respondentů</i>	s. 49
Tab. 5: <i>Účel využití výukových metod</i>	s. 50
Tab. 6: <i>Využití klasických výukových metod ve výuce</i>	s. 51
Tab. 7: <i>Využití aktivizujících výukových metod ve výuce</i>	s. 52
Tab. 8: <i>Využití komplexních výukových metod ve výuce</i>	s. 53
Tab. 9: <i>Účel využití zvolených výukových metod</i>	s. 54
Tab. 10: <i>Nejvíce osvědčené výukové metody</i>	s. 56
Tab. 11: <i>Využití klasických metod ve fázích vyučovacího procesu</i>	s. 57
Tab. 12: <i>Využití aktivizujících metod ve fázích vyučovacího procesu</i>	s. 59
Tab. 13: <i>Využití komplexních metod ve fázích vyučovacího procesu</i>	s. 60
Tab. 14: <i>Faktory ovlivňující výběr vyučovací metody ve výuce</i>	s. 61
Tab. 15: <i>Zábrany v zařazování výukových metod do hodin</i>	s. 62
Tab. 16: <i>Faktory ovlivňující zařazení výukových metod do hodiny</i>	s. 63
Tab. 17: <i>Zájem o prohlubování znalostí v oblasti výukových metod</i>	s. 64
Tab. 18: <i>Získávání informací o výukových metodách</i>	s. 66

Tab. 19: *Nabídka od vedení školy v prohlubování znalostí v oblasti*

výukových metod

s. 67

Tab. 20: *Formy poskytování informací o výukových metodách od vedení školy* s. 68

Seznam příloh

Příloha 1: *Dotazník pro pedagogy*

Příloha 2: *Ukázky vyplněných dotazníků od pedagogů*

- a) Základní škola Batelov
- b) Základní škola Stonařov
- c) Základní škola Telč – Masarykova
- d) Základní škola Třešť

Příloha 1:

Dotazník pro pedagogy

Vážení pedagogové,

jsem studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia oboru Učitelství českého jazyka a společenských věd na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o účast na výzkumu k diplomové práci, jehož hlavním cílem je zjistit, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Dále bude zjišťován způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity pro účely výzkumné části diplomové práce.

Dotazník prosím uložte a odešlete zpět na email **katka.a@email.cz** do středy 21. 3. 2018.

Kateřina Adamová

Vaši odpověď prosím vyznačte změnou barvy textu či použitím tučného písma.

1. **Pohlaví:** žena muž

2. **Jaké jsou Vaše aprobované obory:**

3. **V jakých ročnících vyučujete český jazyk:**

4. **Jaká je délka Vaší pedagogické praxe:**

5. **Za jakým účelem nejčastěji využíváte výukové metody:**
 - a) vedou k cíli a k osvojení učiva
 - b) vedou k aplikaci poznatků
 - c) podněcují aktivní práci žáků
 - d) jsou pro žáky zajímavé

6. a) Seřad'te níže uvedené výukové metody podle četnosti jejich využití (1 nejvíce používané, 3 nejméně používané):

.....klasické (např. vysvětlování, vyprávění, rozhovor, práce s textem, napodobování, ...)

.....aktivizující (např. metody diskusní, řešení problémů, didaktické hry,)

.....komplexní (např. brainstorming, metody kritického myšlení, projektová výuka, skupinová výuka, ...)

b) Proč používáte právě Vámi zvolené metody:

- a) jejich příprava a použití je nejsnazší
- b) jsou oblíbené u žáků
- c) při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo
- d) jiný důvod

c) Které výukové metody se Vám nejvíce osvědčily při výuce:

- a) výklad, vysvětlování
- b) názorně-demonstrační metody
- c) metody diskusní
- d) metody řešení problémů
- e) metody kritického myšlení
- f) jiné

7. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte klasické metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

8. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte aktivizující metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

9. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte komplexní metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

10. Co nejvíce ovlivňuje Vaši volbu vyučovací metody:

- a) obsah učební látky
- b) charakter třídního kolektivu
- c) pedagogické zkušenosti
- d) čas a prostor na výukovou metodu

11. Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka:

- a) ano
- b) ne

12. Pokud ano, co nejčastěji:

- a) pasivita žáků
- b) nedostatek prostoru a času v hodině
- c) malé zkušenosti s výukovými metodami
- d) pochybnost o efektivnosti výukových metod

13. Máte zájem o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod:

- a) ano
- b) ne

14. Kde získáváte informace (inspiraci) o výukových metodách:

- a) v odborné literatuře
- b) v odborných časopisech
- c) od kolegů
- d) kurzy, semináře
- e) jinde

15. Nabízí Vám vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod:

- a) ano
- b) ne

16. Pokud ano, jakou formou:

- a) předávání informací o probíhajících kurzech
- b) distribuce odborné literatury mezi učitele
- c) pořádání školení
- d) jiné

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Příloha 2:

Ukázky vyplněných dotazníků od pedagogů

a) ZŠ BATELOV

Vážení pedagogové,

jsem studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia oboru Učitelství českého jazyka a společenských věd na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o účast na výzkumu k diplomové práci, jehož hlavním cílem je zjistit, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Dále bude zjišťován způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity pro účely výzkumné části diplomové práce.

Dotazník prosím uložte a odešlete zpět na email **katka.a@email.cz** do středy 21. 3. 2018.

Kateřina Adamová

Vaši odpověď prosím vyznačte změnou barvy textu či použitím tučného písma.

1. **Pohlaví:** **žena** muž

2. **Jaké jsou Vaše aprobované obory:** český jazyk a literatura; přírodopis a environmentální výchova

3. **V jakých ročnících vyučujete český jazyk:** 5., 6. a 7.

4. **Jaká je délka Vaší pedagogické praxe:** půl roku

5. **Za jakým účelem nejčastěji využíváte výukové metody:**
 - a) **vedou k cíli a k osvojení učiva**
 - b) vedou k aplikaci poznatků
 - c) podněcují aktivní práci žáků
 - d) jsou pro žáky zajímavé

6. a) Seřad'te níže uvedené výukové metody podle četnosti jejich využití (1 nejvíce používané, 3 nejméně používané):

- 2. klasické (např. vysvětlování, vyprávění, rozhovor, práce s textem, napodobování, ...)
- 3.aktivizující (např. metody diskusní, řešení problémů, didaktické hry,)
- 1. komplexní (např. brainstorming, metody kritického myšlení, projektová výuka, skupinová výuka, ...)

b) Proč používáte právě Vámi zvolené metody:

- a) jejich příprava a použití je nejsnazší
- b) jsou oblíbené u žáků
- c) **při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo**
- d) jiný důvod

c) Které výukové metody se Vám nejvíce osvědčily při výuce:

- a) výklad, vysvětlování
- b) **názorně-demonstrační metody**
- c) metody diskusní
- d) metody řešení problémů
- e) metody kritického myšlení
- f) jiné

7. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte klasické metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) **ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)**

8. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte aktivizující metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) **ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)**
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

9. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte komplexní metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) **ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)**
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

10. Co nejvíce ovlivňuje Vaši volbu vyučovací metody:

- a) obsah učební látky
- b) charakter třídního kolektivu**
- c) pedagogické zkušenosti
- d) čas a prostor na výukovou metodu

11. Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka:

- a) ano
- b) ne**

12. Pokud ano, co nejčastěji:

- a) pasivita žáků
- b) nedostatek prostoru a času v hodině
- c) malé zkušenosti s výukovými metodami
- d) pochybnost o efektivnosti výukových metod

13. Máte zájem o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod:

- a) ano**
- b) ne

14. Kde získáváte informace (inspiraci) o výukových metodách:

- a) v odborné literatuře
- b) v odborných časopisech**
- c) od kolegů
- d) kurzy, semináře
- e) jinde

15. Nabízí Vám vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod:

- a) ano**
- b) ne

16. Pokud ano, jakou formou:

- a) předávání informací o probíhajících kurzech
- b) distribuce odborné literatury mezi učitele**
- c) pořádání školení
- d) jiné

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

b) ZŠ STONAŘOV

Vážení pedagogové,

jsem studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia oboru Učitelství českého jazyka a společenských věd na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o účast na výzkumu k diplomové práci, jehož hlavním cílem je zjistit, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Dále bude zjišťován způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity pro účely výzkumné části diplomové práce.

Dotazník prosím uložte a odešlete zpět na email **katka.a@email.cz** do středy 21. 3. 2018.

Kateřina Adamová

Vaši odpověď prosím vyznačte změnou barvy textu či použitím tučného písma.

1. Pohlaví: **žena** muž

2. Jaké jsou Vaše aprobované obory: český jazyk- hudební výchova

3. V jakých ročnících vyučujete český jazyk: **6.-9.**

4. Jaká je délka Vaší pedagogické praxe: 12 let

5. Za jakým účelem nejčastěji využíváte výukové metody:

a) vedou k cíli a k osvojení učiva

b) vedou k aplikaci poznatků

c) podněcují aktivní práci žáků

d) jsou pro žáky zajímavé

6. a) Seřad'te níže uvedené výukové metody podle četnosti jejich využití (1 nejvíce používané, 3 nejméně používané):

...1.....klasické (např. vysvětlování, vyprávění, rozhovor, práce s textem, napodobování, ...)

...3.....aktivizující (např. metody diskusní, řešení problémů, didaktické hry,)

...2.....komplexní (např. brainstorming, metody kritického myšlení, projektová výuka, skupinová výuka, ...)

b) Proč používáte právě Vámi zvolené metody:

- a) jejich příprava a použití je nejsnazší
- b) jsou oblíbené u žáků
- c) při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo
- d) jiný důvod

c) Které výukové metody se Vám nejvíce osvědčily při výuce:

- a) výklad, vysvětlování
- b) názorně-demonstrační metody
- c) metody diskusí
- d) metody řešení problémů
- e) metody kritického myšlení
- f) jiné

7. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte klasické metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

8. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte aktivizující metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

9. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte komplexní metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

10. Co nejvíce ovlivňuje Vaši volbu vyučovací metody:

- a) obsah učební látky
- b) charakter třídního kolektivu
- c) pedagogické zkušenosti
- d) čas a prostor na výukovou metodu

11. Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka:

- a) ano
- b) ne

12. Pokud ano, co nejčastěji:

- a) pasivita žáků
- b) nedostatek prostoru a času v hodině
- c) malé zkušenosti s výukovými metodami
- d) pochybnost o efektivnosti výukových metod

13. Máte zájem o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod:

- a) ano
- b) ne

14. Kde získáváte informace (inspiraci) o výukových metodách:

- a) v odborné literatuře
- b) v odborných časopisech
- c) od kolegů
- d) kurzy, semináře
- e) jinde

15. Nabízí Vám vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod:

- a) ano
- b) ne

16. Pokud ano, jakou formou:

- a) předávání informací o probíhajících kurzech
- b) distribuce odborné literatury mezi učitele
- c) pořádání školení
- d) jiné

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

c) ZŠ TELČ MASARYKOVA

Vážení pedagogové,

jsem studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia oboru Učitelství českého jazyka a společenských věd na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o účast na výzkumu k diplomové práci, jehož hlavním cílem je zjistit, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Dále bude zjišťován způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity pro účely výzkumné části diplomové práce.

Dotazník prosím uložte a odešlete zpět na email **katka.a@email.cz** do středy 21. 3. 2018.

Kateřina Adamová

Vaši odpověď prosím vyznačte změnou barvy textu či použitím tučného písma.

1. Pohlaví: **žena** muž

2. Jaké jsou Vaše aprobované obory: **český jazyk, občanská výchova, spec. ped. - etopedie**

3. V jakých ročnících vyučujete český jazyk: **4. a 8. ročník**

4. Jaká je délka Vaší pedagogické praxe: **7 let**

5. Za jakým účelem nejčastěji využíváte výukové metody:

a) vedou k cíli a k osvojení učiva

b) vedou k aplikaci poznatků

c) podněcují aktivní práci žáků

d) jsou pro žáky zajímavé

6. a) Seřad'te níže uvedené výukové metody podle četnosti jejich využití (1 nejvíce používané, 3 nejméně používané):

.....klasické (např. vysvětlování, vyprávění, rozhovor, práce s textem, napodobování, ...) **1**

.....aktivizující (např. metody diskusí, řešení problémů, didaktické hry,) **3**

.....komplexní (např. brainstorming, metody kritického myšlení, projektová výuka, skupinová výuka, ...) **2**

b) Proč používáte právě Vámi zvolené metody:

- a) jejich příprava a použití je nejsnazší
- b) jsou oblíbené u žáků
- c) při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo
- d) jiný důvod

c) Které výukové metody se Vám nejvíce osvědčily při výuce:

- a) **výklad, vysvětlování**
- b) **názorně-demonstrační metody**
- c) metody diskusí
- d) **metody řešení problémů**
- e) metody kritického myšlení
- f) jiné

7. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte klasické metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) **ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)**
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

8. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte aktivizující metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) **ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)**
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

9. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte komplexní metody:

- a) **ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)**
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

10. Co nejvíce ovlivňuje Vaši volbu vyučovací metody:

- a) **obsah učební látky**
- b) charakter třídního kolektivu
- c) pedagogické zkušenosti
- d) čas a prostor na výukovou metodu

11. Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka:

- a) ano
- b) ne**

12. Pokud ano, co nejčastěji:

- a) pasivita žáků
- b) nedostatek prostoru a času v hodině
- c) malé zkušenosti s výukovými metodami
- d) pochybnost o efektivnosti výukových metod

13. Máte zájem o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod:

- a) ano**
- b) ne

14. Kde získáváte informace (inspiraci) o výukových metodách:

- a) v odborné literatuře
- b) v odborných časopisech**
- c) od kolegů**
- d) kurzy, semináře**
- e) jinde

15. Nabízí Vám vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod:

- a) ano**
- b) ne

16. Pokud ano, jakou formou:

- a) předávání informací o probíhajících kurzech**
- b) distribuce odborné literatury mezi učitele
- c) pořádání školení**
- d) jiné

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

d) ZŠ TŘEŠŤ

Vážení pedagogové,

jsem studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia oboru Učitelství českého jazyka a společenských věd na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás požádala o účast na výzkumu k diplomové práci, jehož hlavním cílem je zjistit, jaké výukové metody používají učitelé českého jazyka a literatury nejčastěji a jaká kritéria ovlivňují jejich výběr. Dále bude zjišťován způsob prohlubování znalostí pedagogů v oblasti výukových metod. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity pro účely výzkumné části diplomové práce.

Dotazník prosím uložte a odešlete zpět na email **katka.a@email.cz** do středy 21. 3. 2018.

Kateřina Adamová

Vaši odpověď prosím vyznačte změnou barvy textu či použitím tučného písma.

1. Pohlaví: **žena** muž

2. Jaké jsou Vaše aprobované obory:ČJ-VO.....

3. V jakých ročnících vyučujete český jazyk:6.,7.,9.....

4. Jaká je délka Vaší pedagogické praxe:30 let.....

5. Za jakým účelem nejčastěji využíváte výukové metody:

- a) vedou k cíli a k osvojení učiva
- b) vedou k aplikaci poznatků
- c) podněcují aktivní práci žáků**
- d) jsou pro žáky zajímavé

6. a) Seřad'te níže uvedené výukové metody podle četnosti jejich využití (1 nejvíce používané, 3 nejméně používané):

...1.....klasické (např. vysvětlování, vyprávění, rozhovor, práce s textem, napodobování, ...)

...2.....aktivizující (např. metody diskusí, řešení problémů, didaktické hry, ...)

...3.....komplexní (např. brainstorming, metody kritického myšlení, projektová výuka, skupinová výuka, ...)

b) Proč používáte právě Vámi zvolené metody:

- a) jejich příprava a použití je nejsnazší
- b) jsou oblíbené u žáků
- c) při jejich využití si žáci nejlépe osvojují učivo**
- d) jiný důvod

c) Které výukové metody se Vám nejvíce osvědčily při výuce:

- a) výklad, vysvětlování
- b) názorně-demonstrační metody**
- c) metody diskusí
- d) metody řešení problémů
- e) metody kritického myšlení
- f) jiné

7. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte klasické metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)**
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

8. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte aktivizující metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)**
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

9. Ve které fázi vyučovacího procesu nejčastěji využíváte komplexní metody:

- a) ve fázi motivace (příprava žáků na osvojování učiva)
- b) ve fázi expozice (žáci se seznamují s novým učivem)**
- c) ve fázi fixace a aplikace (upevňování a prohlubování učiva)
- d) ve fázi diagnostiky a klasifikace (prověřování znalostí žáků)

10. Co nejvíce ovlivňuje Vaši volbu vyučovací metody:

- a) obsah učební látky**
- b) charakter třídního kolektivu
- c) pedagogické zkušenosti
- d) čas a prostor na výukovou metodu

11. Brání Vám něco, abyste zařadil/a výukové metody do hodin českého jazyka:

- a) **ano**
- b) ne

12. Pokud ano, co nejčastěji:

- a) pasivita žáků
- b) nedostatek prostoru a času v hodině**
- c) malé zkušenosti s výukovými metodami
- d) pochybnost o efektivnosti výukových metod

13. Máte zájem o prohlubování znalostí a dovedností v oblasti výukových metod:

- a) **ano**
- b) ne

14. Kde získáváte informace (inspiraci) o výukových metodách:

- a) v odborné literatuře
- b) v odborných časopisech
- c) od kolegů
- d) kurzy, semináře**
- e) jinde

15. Nabízí Vám vedení školy možnost prohlubovat znalosti v oblasti výukových metod:

- a) **ano**
- b) ne

16. Pokud ano, jakou formou:

- a) předávání informací o probíhajících kurzech
- b) distribuce odborné literatury mezi učitele
- c) pořádání školení**
- d) jiné

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.